

Amorul Inst. de Et. și Arheolog.  
"A. D. Xenopol" Jor  
Tom VIII/1971

## INVENTARUL AGRICOL DIN ROMÂNIA ÎNTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE

DE

D. ȘANDRU și GH. I. FLORESCU

Între cele două războaie mondiale chestiunea înzestrării tehnice a agriculturii românești, considerată ca o componentă a problemei agrare din țara noastră, a stat permanent în atenția cercurilor conducătoare și a specialiștilor. O parte a burgheziei, interesată în înfăptuirea exproprierii și improprietării, vedea în transferul de proprietate de la moșierime către țărâșime nu numai o cale a ameliorării stării economice și sociale a maselor rurale, ci și o condiție a dezvoltării agriculturii pe baze capitaliste<sup>1</sup>, prin folosirea unui inventar modern și a forței de muncă salariată. Utilizarea mașinilor, atât pe marea exploatare rămasă în urma exproprierii, cât și pe cea țărănească, născută sau mărită prin improprietare, ca unul din mijloacele realizării acestui scop, era calificată în 1919 de unul dintre susținătorii acestei idei drept forma superioară de exploatare din agricultură care apare "...ca o consecință logică a principiului dezvoltării economice generale..."<sup>2</sup>.

În perioada interbelică, problemei folosirii mașinilor în agricultura României sau „mașinismului în agricultură” — cum a fost ea denumită în literatura epocii — i s-au consacrat numeroase studii și articole. Interesul manifestat de specialiști și oamenii politici față de această chestiune este explicabil dacă avem în vedere că între înzestrarea tehnică a agriculturii și rezultatele obținute de aceasta există o interdependență<sup>3</sup>.

După primul război mondial, utilizarea mașinilor, ca mijloc pentru realizarea unui progres real pe țărâm agricol, a fost cerută de marea majoritate a cercetătorilor problemei agrare<sup>4</sup>. Cum între înzestrarea tehnică și producția agricolă

<sup>1</sup> Vezi Alexandru Cusin, *Mașinismul în agricultură*, în „Analele statistice și economice”, București, an. II (1919), nr. 2, februarie, p. 5—7; Const. I. C. Brătianu, *Agricultura în România de ieri și în România de mâine*, București, Imprimeria „Independența”, 1919, p. 44—50.

<sup>2</sup> Alexandru Cusin, *op. cit.*, p. 5.

<sup>3</sup> Vezi M. Popa-Veres, *Producția și exporturile de cereale în ultimii zece ani*, București, Tipografia „Independența economică”, 1939, p. 8 și urm.

<sup>4</sup> D. Tacu, *Memoriul marilor proprietari din Moldova asupra reformei agrare discutat în Adunarea sindicatelor agricole din Moldova*, Iași, Tipografia Aberman,

a acestei ramuri a economiei naționale există o strânsă legătură — fără ca aceasta din urmă să fie însă influențată exclusiv de cea dintâi — mulți specialiști au înclinat să absolutizeze importanța inventarului agricol pentru evoluția agriculturii românești, neglijând o serie de factori de care depindeau, în bună măsură, rezultatele ei generale<sup>5</sup>. Astfel, C. I. Băicoianu, care și până la război militase pentru înzestrarea tehnică a agriculturii<sup>6</sup>, aprecia în 1923 această chestiune ca problema cheie a politicii agrare a României<sup>7</sup>, iar Andrei Corteanu o confundă în 1943 cu însăși problema agrară<sup>8</sup>.

Deși, în principiu, în primii ani postbelici toți autorii burghezi s-au pronunțat pentru înzestrarea agriculturii cu mașini, o parte dintre ei au exprimat suficiente rezerve atunci când au avut în vedere folosirea lor pe mica proprietate țărănească. S-a încercat să se scoată în evidență, mai cu seamă în perioada discutării proiectelor de reformă agrară, „aversiunea” țaranului român față de progresul tehnic și incapacitatea lui de a se adapta metodelor moderne de cultură<sup>9</sup>. Dar, așa cum observau unii contemporani, această aserțiune nu avea o bază reală, ci ea era vehiculată numai ca argument menit să poată servi ca suport ideii menținerii marii proprietăți<sup>10</sup>.

1920, p. 23; N. Mineă, *Constatări, concluziuni și propuneri agrare*, Brăila, Tipografia „Curierul”, 1923, p. 20; P. Teodorescu, *Reflexiuni asupra nevoilor agriculturii noastre în legătură cu economia generală a țării*, București, Editura „Eminescu”, 1923; D. Filimon, *Mașinismul în agricultură*, în „Pagini agrare și sociale”, București, an. II (1925), nr. 13—16, iulie-august, p. 280—281; Ing. Fundăteanu, *Mașinismul în agricultură*, în „Economia națională”, București, an. I (1929), nr. 1, ianuarie, p. 70; M. Chirițescu-Arva, *Organizarea producției agricole în statul țărănesc*, București, Cartea Românească, 1935; G. Ionescu-Sisești, *Îndrumări agricole. 35 conferințe ținute la Radio București*, București, Editura „Universul”, 1941, p. 104; Ion A. Antonescu, *Agricultura cu sau fără vite?*, București, 1944, p. 7; „Argus” din 1.III.1937; 22.III.1937 și 4.XI.1937; „Dezbaterile Senatului”, Ședința din 18.I.1937, p. 519, 623—624; Ședința din 28.I.1937, p. 1131; „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Ședința din 21.I.1929, p. 502; Ședința din 17.II.1935, p. 416—417; Ședința din 13.III.1940, p. 163; vezi și Lucrețiu Pătrășcanu, *Sub trei dictaturi*, ediția a treia, Forum, 1945, p. 30; M. Chirițescu-Arva, *Omul, opera, epoca*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969, p. 89—90; O. Parpală, *Aspecte din agricultura României. 1920—1939*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966, p. 92 și urm.

<sup>5</sup> Vezi C. I. Băicoianu, *Contribuțiuni la soluționarea crizei agricole*, București, Tipografia Națională, 1929.

<sup>6</sup> Idem, *Criza tracțiunii animale în agricultura României. Efectele ei și mijloacele de îndreptare*, București, 1913.

<sup>7</sup> Idem, *Două nevoi în politica noastră agrară*, în „Economia națională”, București, an. XLIX (1928), nr. 1, ianuarie, p. 2—3.

<sup>8</sup> Andrei Corteanu, *Aspecte ale problemei agrare* (Extras din „Buletinul Academiei de agricultură din România”, București, an. I (1943), nr. 2, august), București, p. 1.

<sup>9</sup> Vezi M. Chirițescu-Arva, *Organizarea producției agricole în statul țărănesc*, 1935, p. 6; Alex. C. Cusin, *Nevoia de credit pentru țărănime*, în „Analele economice și statistice”, București, an. IX (1926), nr. 1—2, ianuarie-februarie, p. 25; C. I. Băicoianu, *Două nevoi în politica noastră agrară*, în „Economia națională”, București, an. XLIX (1928), nr. 1, ianuarie, p. 2.

<sup>10</sup> C. Mihăilescu, *Intervenția de stat în îndrumarea tehnică a agriculturii noastre*, în „Arhiva pentru știință și reformă socială”, București, an. IV (1922—1923), nr. 4—5, p. 536—537; Idem, *Rolul marii proprietăți în evoluția tehnică a agriculturii românești*, în „Arhiva pentru știință și reformă socială”, București, an. IV (1922—1923), nr. 1, p. 85—92.

În decursul celor două decenii discuțiile asupra utilizării mașinilor în agricultură au pornit aproape totdeauna de la realitatea din anii la care ele se refereau. Aceasta explică de ce în unele perioade rezolvarea chestiunii se cerea cu insistență și de ce în altele se exprimau tot mai numeroase rezerve față de ea. În anii discutării proiectelor de reformă agrară, fiind datorită pierderilor provocate de primul război mondial numărul brațelor de muncă și inventarul viu și mort deveniseră insuficiente, superioritatea utilizării mașinilor era demonstrată și prin faptul că ele ar fi putut suplini lipsa mijloacelor de tracțiune animală și a forței de muncă umană. Alex. Cusin menționa în acest sens, în 1919, că folosirea tractorului în locul animalelor economisea, la 100 ha, 3.500 de franci și 430 de zile de muncă umană<sup>11</sup>.

În primul deceniu de aplicare a reformei agrare discuțiile în legătură cu înzestrarea tehnică a agriculturii s-au limitat la a sublinia utilitatea mașinilor pentru economia agrară. În perioada 1929—1933, când agricultura a fost lovită de criza economică, mulți specialiști au văzut în lipsa inventarului agricol una din cauzele crizei<sup>12</sup>. De aceea, ei apreciau utilizarea mașinilor ca principalul mijloc de creștere a producției agricole și de asigurare a rentabilității agriculturii<sup>13</sup>. Pentru realizarea acestui scop, ca și pentru ameliorarea stării materiale a sătenilor, se impunea — așa cum declara rectorul Școlii politehnice din București — intervenția statului, care trebuia „să fie grabnică și energică”<sup>14</sup>. Dar, discutând chestiunea în raport cu structura postbelică a proprietății funciare din România, o parte dintre ei au exprimat rezerve în legătură cu folosirea mașinilor pe proprietatea parcelară. Mircea A. Bădărău scria, în 1931, în legătură cu aceasta, că introducerea mașinilor pe scară largă în agricultură în care predomină mica proprietate era o imposibilitate și că ea nu se putea rezolva decât pe calea cooperăției și într-un viitor îndepărtat<sup>15</sup>.

Problema a fost raportată, pe de altă parte, la existența de forță de muncă din agricultura României din aceeași perioadă<sup>16</sup>. La numai câțiva ani după reforma agrară din 1921 deficitul de brațe de muncă din agricultură a fost completat

<sup>11</sup> Alexandru Cusin, *Mașinismul în agricultură*, în „Analele statistice și economice”, București, an. II (1919), nr. 2, februarie, p. 5—7.

<sup>12</sup> Virgil N. Madgearu, *Orientarea agriculturii românești. Conferință ținută în ziua de 18 februarie 1931*, București, Tipografia „Oltenia”, 1931, p. 10—13; G. I. Bungescu, *Mecanizarea în serviciul agriculturii românești*, București, 1932, p. 16; Dr. N. D. Cornățeanu, *Tehnică și economie*, București, 1940, p. 3—4; „Buletinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor”, București, an. II (1931), vol. III—IV, nr. 5—8, mai-august, p. 73, 85; „Argus” din 16.XI.1929 și 17.IV.1930.

<sup>13</sup> Ing. Fundățeanu, *op. cit.*, p. 72; Nic. D. Cornățeanu, *Organizarea muncii în agricultură*, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 8, iunie, 1929, p. 7; M. Chirițescu-Arva, *Rolul Ministerului de Domenii în raționalizarea agriculturii*, în „Argus” din 4.II.1931; Ernest Grintescu, *Mărirea producției*, București, 1934.

<sup>14</sup> Prof. ing. Vasilescu-Karpen, *Trebuie să rămână România o țară eminentemente agricolă? Agricultura și industria în legătură cu apărarea națională*, în „Analele economice și statistice”, București, an. XVI (1933), nr. 10—12, octombrie-decembrie, p. 13; M. Manoilescu, *Criza agricolă în cadrul internațional*, în „Viața agricolă”, an. XXIV (1933), nr. 3, martie, p. 113, 125.

<sup>15</sup> Mircea A. Bădărău, *În jurul crizei agriculturii românești*, Iași, Tipografia „Olimpia”, 1931, p. 28.

<sup>16</sup> Vezi Dr. A. Frunzănescu, *Munca omonească în actuala conjunctură agricolă*, București, M. O., Imprimeria Națională, 1935, n. 5; A. Frunzănescu, *Evoluția chestiunii agrare în România. Privire istorică-Aspecte actuale-Tendențe*, București, M. O., Imprimeria Națională, 1939, n. 143; Leon Proca, *Problema agriculturii românești*, Sibiu, Tipografia „Dacia Traiană”, 1931, n. 60; Aurel Pană, *Agricultura românească în noul cadru european*, București, 1942, p. 8.

și, treptat-treptat, suprapopulația agricolă, ca urmare a sporului ridicat de populație și a nerezolvării problemei agrare, s-a agravat. Utilizarea mașinilor ar fi adâncit și mai mult acest proces atît timp cît problemei sporului natural al populației rurale nu i se dădea o rezolvare pozitivă. N. D. Cornățeanu calcula în anul 1936 că utilizarea mașinilor reducea cu 383 de zile de muncă umană și cu 489 de zile de muncă animală timpul de secerat și treierat al unei suprafețe de 300 pogoane cultivate cu cereale<sup>17</sup>. Or, după apariția primelor studii privitoare la utilizarea muncii în agricultură și mai ales după centralizarea datelor recensămîntului general al populației din 1930, cînd se apreciază că forța de muncă era incomplet folosită din cauza surplusului de populație agricolă, introducerea mașinilor îi face opoziție tot mai mult ceretătorii care consideră că mecanizarea agriculturii ar genera la sate complicații de ordin social<sup>18</sup>. Deși G. I. Bungeșcu se pronunța, în 1932, în principiu, pentru mecanizarea agriculturii<sup>19</sup>, el aprecia, pe de altă parte, că, în condițiile unei populații rurale cu o densitate ridicată pe unitatea de suprafață, mașinile trebuiau să înlocuiască numai o parte din munca umană și a animalelor, completîndu-le pe acestea<sup>20</sup>. În viitor — scria, în 1933, N. Cornățeanu — pentru a evita șomajul agricol, va trebui să excludem mașinismul. Chiar marea proprietate — continua el — va trebui să cumpănească îndelung introducerea oricărei mașini în fața brațelor ce i se vor oferi din zi în zi mai numeroase<sup>21</sup>.

Cum, pe de altă parte, agravarea fenomenului de suprapopulație agricolă a influențat direct asupra scăderii prețului forței de muncă umană și animală, care înregistra în timp valori din ce în ce mai reduse, după perioada crizei problema a fost pusă și în raport direct cu rentabilitatea agriculturii realizată cu mijloacele mecanice sau cu cele umane și animale<sup>22</sup>.

În prezentul articol ne propunem să studiem evoluția înzestrării tehnice a agriculturii românești între cele două războaie mondiale și să urmărim principalele factori care au influențat-o. Analiza evoluției înzestrării tehnice a agriculturii din perioada interbelică impune, în primul rînd, o cunoaștere a situației inventarului agricol existent la sfîrșitul primului război mondial.

La începutul secolului al XX-lea, agricultura României a fost atrasă din ce în ce mai mult în sfera relațiilor de producție capitaliste. Acest proces a influențat direct asupra înzestrării tehnice a exploatărilor agricole. După anul 1900, munca salariată și mașinile au fost impuse în multe regiuni de lipsa animalelor de tracțiune, utilizarea lor constituind un fenomen frecvent, în special pe marile proprietăți<sup>23</sup>.

<sup>17</sup> N. D. Cornățeanu, *Seceratul și treieratul*, în *Studii privitoare la prețuri și rentabilitate în agricultura României*, București, M. O., Imprimeria Națională, 1936, p. 58.

<sup>18</sup> „Argus” din 13.II.1931.

<sup>19</sup> G. I. Bungeșcu, *Mecanizarea în serviciul agriculturii românești*, în *Probleme agricole actuale*, Cluj Tipografia Cartea Românească, 1932, p. 35.

<sup>20</sup> Idem, *Mașinile necesare unei gospodării țărănești*, București, 1932, p. 5; vezi și E. Cămărășescu, *L'organisation scientifique du travail agricole en Roumanie*, București, Editura Cultura Națională, 1926, p. 12—13.

<sup>21</sup> N. Cornățeanu, *Tractorul și secerătoarea-treierătoare în agricultura noastră*, București, M. O., Imprimeria Națională, 1933, p. 52—54.

<sup>22</sup> Vezi Aurelian Pană, *op. cit.*, p. 8.

<sup>23</sup> Vezi *Relații agrare și mișcări țărănești în România, 1908—1921*, București, Editura Politică, 1967, p. 25—27, 54—55; Mihai Șerban, *Problemele noastre social-agrare. Studiu din domeniul politicii economice și sociale*, în „Buletinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor”, an. XXVI (1914), nr. 3—6, iunie-septembrie, p. 185; D. Hurezeanu, *Intensificarea exploatării țărânimii din România la începutul secolului al XX-lea*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, nr. 1/1967, p. 43—44; D. Filimon, *op. cit.*, p. 281.

În 1905 în vechea Românie existau 55 de pluguri cu tracțiune mecanică, 4.584 mașini de treier, 12.521 semănători și alte mașini<sup>24</sup>. Până de anul 1888, în 1905 agricultura dispunea de 2,5 ori mai multe mașini de treierat, de 11 ori mai multe mașini de semănat, de 18 ori mai multe secerători. Aproximativ 45,7% din numărul moșierilor și arendașilor cu exploatare de peste 100 ha erau proprietari de mașini agricole cu sau fără aburi. Acestea se întâlneau nu numai pe marile proprietăți particulare, ci și pe cele ale statului și pe exploatare mai mici de 100 ha<sup>25</sup>.

Deoarece prețului ridicat de achiziție și situației materiale a țărănimii, mașinile agricole nu erau utilizate, în general, pe proprietățile mici<sup>26</sup>.

Deși înzestrarea marilor proprietăți cu mașini și unelte agricole înregistrase la începutul secolului al XX-lea progrese evidente, inventarul deținut de moșierime era insuficient în raport cu întinderea pământului deținut de ea. În preajma primului război mondial, cea mai mare parte a animalelor de tracțiune și a plugurilor — 92% din vitele de muncă din Muntenia și 75% din cele existente în Moldova și 91,75% din numărul total al plugurilor existente în vechea Românie — se aflau în proprietatea țărănimii<sup>27</sup>. Aceasta, neavând pământ suficient, participa într-un procent însemnat cu inventarul său la exploatarea, atât a propriului teren, cât și a pământului moșieresc.

Numărul animalelor de tracțiune și al plugurilor existente la începutul secolului al XX-lea era insuficient în raport cu întinderea cultivabilă a țării. În 1900 existau 1.859.241 vite trăgătoare. Media suprafeței ce revenea în Vechiul regat unui animal era de 2,79 ha. Pe provincii, o situație mai bună exista în Moldova, unde o vită trăgătoare revenea la 2,56 ha, în timp ce în Dobrogea media era de 4,16 ha<sup>28</sup>. În 1905, o suprafață de 6.129.000 ha cultivabile era lucrată cu 518.463 pluguri, revenind în medie 11,82 ha pentru un plug<sup>29</sup>.

În Transilvania, dezvoltarea capitalismului în agricultură înregistrase progrese mai mari. În 1900 existau 1.565 mașini cu aburi, aparținând, în cea mai mare parte, moșierilor. Proprietățile cu peste 100 iugăre dispuneau de 3.642 semănători cu tracțiune animală, 36.000 pluguri și un stoc ridicat de vite<sup>30</sup>. Relațiile de producție capitaliste erau mai dezvoltate în Banat și Crișana unde se concentraseră, de altfel, cele mai multe mașini și circa 38% din muncitorii agricoli<sup>31</sup>.

Cele 36.000 de pluguri și vitele moșierilor nu satisfăceau necesitățile pentru cultivarea suprafeței deținute de aceștia, din care motiv ei recurgeau la inventarul și la munca țăranilor<sup>32</sup>.

<sup>24</sup> Vezi Mihai Șerban, *op. cit.*, p. 186—187.

<sup>25</sup> D. Hurezeanu, *op. cit.*, p. 43; idem, *Situația social-economică a țărănimii înainte de răscoala din 1907*, în „Studii”, nr. 4/1955, p. 59; I. Adam și N. Marcu, *Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura României*, București, vol. II, Editura științifică, 1959, p. 15; *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967, București, p. 95—96; ing. V. Coman, *Cultura mecanică la noi*, în „Pagini agrare și sociale”, București, an. I (1924), nr. 3 din 10 iunie, p. 61.

<sup>26</sup> Ing. V. Coman, *op. cit.*, p. 61.

<sup>27</sup> N. O. Popovici-Lupa, *Exproprierea și improprierea din punctul de vedere al principiilor științifice*, în „Independența economică”, București, an. II (1919), nr. 6 din 15—31 martie, p. 5; D. D. Pătrășcanu, *În fața nașunii*, București, Editura Librăriei N. Steinberg et Fiul, p. 212.

<sup>28</sup> A. Frunzănescu și G. Dumitrașcu, *Munca cu vitele în agricultura noastră*, București, Tiparul Românesc, 1940, p. 3; Const. A. Garoflid, *Problema agrară și dezlegarea ei*, Iași, Tipografia Dacia, 1917, p. 54; Alexandru Alimăneștianu, *Din nevoile agriculturii*, București, Imprimeriile Independența, 1930, p. 27.

<sup>29</sup> Const. A. Garoflid, *op. cit.*, p. 55.

<sup>30</sup> *Relații agrare și mișcări țărănești în România...*, p. 94.

<sup>31</sup> *Ibidem*, p. 94—95.

<sup>32</sup> *Ibidem*, p. 52.

Un proces asemănător îl înregistrează și exploatările din Bucovina, în special cele mari, unde, alături de persistența dijmei, moșierii recurg într-un procent tot mai ridicat la metode capitaliste de exploatare<sup>33</sup>.

Din analiza sumară a înzestrării tehnice a agriculturii românești de pînă la primul război mondial rezultă, în toate provinciile României, o sporire însemnată a mașinilor agricole, impusă de atragerea acestei ramuri economice din ce în ce mai mult în sfera relațiilor de producție capitaliste. Dezvoltarea inventarului agricol, deși rapidă, rămânea insuficientă însă față de întinderea cultivabilă a țării<sup>34</sup>.

Participarea României la primul război mondial a determinat nu numai o frînare a procesului de înzestrare tehnică a agriculturii, ci și o reducere considerabilă a stocului existent pînă atunci. O parte însemnată din unelte și mașini au fost rechiționate. Lipsind posibilitățile pentru achiziționarea de noi mașini, cele existente s-au folosit într-un grad intens, ceea ce a dus la uzarea completă a celor mai multe dintre ele. După retragerea armatei române în Moldova, o parte din inventar a fost concentrat în această provincie; o altă a rămas pe teritoriul ocupat. În 1917, în Moldova mai existau numai 35 tractoare, dintre care doar 14 erau în stare de funcționare<sup>35</sup>. Paralel, s-a redus și stocul de animale de muncă<sup>36</sup>. Dacă la 1 aprilie 1916 în Moldova existau 272.889 cai, în primăvara anului 1917 numărul lor scăzuse la 74.249, din care doar 50.000 erau buni de muncă<sup>37</sup>.

În aceste condiții, s-au inițiat, începînd din ianuarie 1917, o serie de măsuri care să permită agricultorilor să exploateze o întindere cît mai mare de teren. Ele realizau, de fapt, un control al statului, prin Ministerul Agriculturii și Domeniilor, asupra desfacerii și utilizării uneltelor și mașinilor agricole<sup>38</sup>. Cum inventarul viu rămas fusese într-o proporție însemnată pus la dispoziția armatei și cum exista pericolul ca pămîntul să rămînă nelucrat, începînd de la 1 ianuarie 1917, tractoarele rechiționate în 1916 de Ministerul de Război au fost puse la dispoziția Ministerului Agriculturii și Domeniilor, creîndu-se, pe lângă Direcția Generală a Agriculturii și Viticulturii, un serviciu al autotractorelor<sup>39</sup>. Pînă la sfîrșitul anului 1918 cu autotractoarele Ministerului de Război au fost exploatare o parte din terenurile din Moldova, contra unei taxe fixe plătită la ha<sup>40</sup>.

Războiul influențase într-o măsură similară și asupra inventarului agricol din provinciile românești aflate sub dominație străină. În Transilvania, de pildă, pînă în 1915 numărul animalelor a scăzut cu 17%. Din această cauză, în 1914 aici rămăsese nelucrată circa 20% din întinderea cultivabilă a provinciei<sup>41</sup>.

<sup>33</sup> Vezi Șt. Pascu, C. C. Giurescu, J. Kovács, L. Vajda, *Unele aspecte ale problemei agrare în Monarhia austro-ungară la începutul secolului al XX-lea (1900—1918)*, în *Destruimarea Monarhiei austro-ungare, 1900—1918*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964, p. 57—59.

<sup>34</sup> M. Chirîțescu-Arua, *Omul, opera, epoca...*, p. 126; vezi și „Economia Națională”, București, an. XL (1916), nr. 4, aprilie, p. 142—143.

<sup>35</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Direcțiunea Agriculturii, Serviciul Muncilor Agricole, *Muncile agricole în 1917*, Iași, Tipografia „Dacia”, 1918, p. 160.

<sup>36</sup> Alexandru Alimăneștianu, *op. cit.*, p. 27.

<sup>37</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor..., *Muncile agricole în 1917...*, p. 159.

<sup>38</sup> *Ibidem*, p. 11.

<sup>39</sup> *Ibidem*, p. 159; N. Giurgea și ing. D. Vilceanu, *Măsurile luate în Franța pentru extensiunea motoculturii. Motocultura în România și propunerile pentru intensificarea ei la noi în țară*, în „Buletinul agriculturii”, București, vol. III (1920), nr. 7—12, iulie-decembrie, p. 235—248.

<sup>40</sup> N. Giurgea și ing. D. Vilceanu, *op. cit.*, p. 235—248.

<sup>41</sup> *Relații agrare și mișcări țărănești în România...*, p. 243.

La sfârșitul războiului, gospodăriile agricole din vechea Românie erau aproape complet lipsite de inventar mort<sup>42</sup>. În doi ani se pierduseră circa 600.000 de cai, care reprezentau 80% din numărul total înregistrat înainte intrării țării în conflictul mondial, și 1.200.000 boi sau 60% din numărul existent în 1916<sup>43</sup>. Față de 1916 în vechea Românie și în Transilvania cabalinele scăzuseră în 1919 de la 1.933.517 bucăți la 941.642 sau la 48,1%, iar bovinele de la 5.339.531 la 3.789.797 sau la 70,9%<sup>44</sup>.

Cercușile guvernate și-au dat seama că agricultura țării nu va putea fi redresată cu inventarul și cu brațele de muncă reduse rămase după război și că pentru atingerea acestui scop se impunea introducerea mijloacelor mecanice de exploatare a solului<sup>45</sup>. Încă din 1917, când la ordinea zilei fusese readusă chestiunea reformei agrare, ministrul agriculturii din guvernul liberal Ion I. C. Brătianu, Gh. Gh. Mărzescu, a instituit o comisie care avea sarcina să studieze, între altele, și posibilitățile introducerii motoculturii<sup>46</sup>. După căderea guvernului, însă, comisia a fost dizolvată, astfel că ea nu a mai întreprins nici o măsură în această direcție.

Anii ce au urmat primului război mondial, în special cei care coincid cu perioada discutării și legiferării reformei agrare, au fost însoțiți de noi tentative pentru înzestrarea tehnică a agriculturii<sup>47</sup>. Prin decretul regal nr. 3.100 din 23 iulie 1920, s-a dispus înființarea școlilor practice de motocultură<sup>48</sup> care aveau misiunea să pregătească viitoarele cadre necesare folosirii mașinilor agricole. Paralel, o parte din specialiștii români au fost trimiși să asiste la demonstrațiile de motocultură din străinătate<sup>49</sup>. A fost elaborat, apoi, un regulament de organizare a cursurilor, demonstrațiilor și expozițiilor de mașini și unelte agricole<sup>50</sup>.

Demonstrațiile de motocultură organizate în țară, ca cea din septembrie 1921 de la Băneasa și expoziția de mașini agricole organizată cu același prilej, încercau să lămurească pe agricultori asupra avantajelor întrebuintării mijloacelor mecanice de exploatare a solului, să instruiască pe elevii școlilor de motocultură și personalul fermelor și să realizeze o selecție a mașinilor agricole pentru a fi introduse în țară numai acelea care răspundeau în cel mai înalt grad cerințelor agriculturii românești<sup>51</sup>. Aceste măsuri au avut însă mai mult un caracter de

<sup>42</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Direcțiunea Generală a fermelor, punctelor agronomice, viticulturii, horticulturii și motoculturii, *Organizarea producțiunii agricole și a aprovizionării agriculturii în anii 1917—1920*, București, Institutul de arte grafice „Bucovina”, 1929, p. 150—151.

<sup>43</sup> Const. I. C. Brătianu, *op. cit.*, p. 16; Ing. Fundățeanu, *op. cit.*, p. 71.

<sup>44</sup> *Relații agrare și mișcări țărănești în România...*, p. 297.

<sup>45</sup> Vezi G. Cipăianu, *Organizarea și încurajarea agriculturii în vederea măririi producțiunii*, București, Imprimeriile Independența, p. 3.

<sup>46</sup> Alexandru Cusin, *op. cit.*, p. 7.

<sup>47</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor..., *Muncile agricole în 1917...*, p. 188.

<sup>48</sup> Vezi „Buletinul agriculturii”, București, vol. II (1920), nr. 4—6, aprilie-iunie, p. 184—185.

<sup>49</sup> N. Giurgea și ing. D. Vilceanu, *Observațiuni cu privire la demonstrațiunea de motocultură de la Chartrés*, în „Buletinul agriculturii”, vol. III (1920), nr. 7—12, iulie-decembrie, p. 224.

<sup>50</sup> Vezi „Buletinul agriculturii”, București, vol. II (1921), nr. 7—9, iulie-septembrie, p. 11.

<sup>51</sup> N. Giurgea și ing. D. Vilceanu, *Măsurile luate în Franța pentru extensiunea motoculturii. Motocultura în România și propunerile pentru intensificarea ei la noi în țară*, în „Buletinul agriculturii”, București, vol. III (1920), nr. 7—12, iulie—decembrie, p. 249; D. Filimon, *op. cit.*, p. 241; Direcțiunea Generală a Agriculturii, *Demonstrațiunea de motocultură de la ferma model Căldărași-Lichești*, în „Buletinul Agriculturii”, vol. III (1920), nr. 7—12, iulie-decembrie, p.

propagandă pentru introducerea mijloacelor tehnice în agricultură, fără a fi însoțite însă de un larg ansamblu de măsuri care să faciliteze agricultorilor posibilitățile de achiziționare a mașinilor.

După intrarea în vigoare a legilor agrare, evoluția înzestrării tehnice a agriculturii românești a fost influențată de modul cum s-a înfăptuit reforma din 1921 și, paralel, de politica agrară a cercurilor guvernante din România. Trecură unei mari suprafețe de pământ din stăpânirea moșierimii în proprietatea țărănimii, efectuată cu despăgubire, a facilitat utilizarea tehnică a exploatării moșieresti prin investirea în mașini și unelte perfecționate a sumelor primite în contul pământului, dar, pe de altă parte, masa rurală a fost privată de posibilitatea de a-și repara sau reinnoi inventarul său.

Cerurile guvernante au recunoscut că rezultatele agriculturii țărănești și prosperitatea sătenilor depindeau de modul cum gospodăria mică, născută prin reformă, era ajutată de stat cu credite necesare procurării inventarului<sup>52</sup>. Nu e deștul să dai țăranilor pământ ca să-i ridici economiceste — menționa ministrul agriculturii I. G. Duca, într-o circulară adresată președinților băncilor populare după emiterea decretului-lege nr. 3697/1918 relativ la ajutorul pe care aceste instituții urmau să-l dea înproprietărilor — ei trebuie să le asigure banii trebuitori la întemeierea unor gospodării potrivite cu pământurile dobândite, trebuie să le dai puțința de a-și procura în condițiuni lesnicioase și ieftine semințe, mașini și vite, astfel ca ei să cultive cit mai sistematic pământul lor<sup>53</sup>.

Este cert faptul că reforma agrară a lărgit condițiile pentru progresul tehnic în agricultură, atât pe marea, cât și pe mica proprietate. Exproprierea și înproprietărea au obișnuit pe moșierul, ale cărui proprietăți fuseseră reduse, să suplinească lipsa brațelor de muncă ale sătenilor prin introducerea mașinilor pe moșie<sup>54</sup>. Pe de altă parte, țăranul înproprietărit a depus eforturi susținute pentru a-și reface inventarul și pentru a-și cultiva în bune condițiuni pământul primit prin reformă<sup>55</sup>. Dar situația materială a țăranului, dependența lui economică față de marele proprietar și lipsa de sprijin din partea statului au făcut ca roadele acestor eforturi să fie reduse și să se mențină un nivel scăzut de tehnizare pe o mare suprafață arabilă a țării<sup>56</sup>.

208—210; *Darea de seamă asupra demonstrațiunii de motocultură de la Băneasa, finută în zilele de 24, 25 și 26 septembrie 1921*, în „Buletinul Agriculturii”, vol. II (1921), nr. 7—9, iulie-septembrie, p. 101—105.

<sup>52</sup> Vezi M. Gormsen, *Studiu critic asupra cooperăției românești*, în „Independența economică”, București, an. XXIII (1940), nr. 3—4, mai-august; N. Ghiulea, *Asociațiile țărănești. Formele, istoricul și rezultatele asociației țărănești. Asociația țărănească în România*, București, Editura Cartea Românească S. A., 1926, p. 18—19; C. I. Băicoianu, *op. cit.*, p. 2; Alex. C. Cusin, *Nevoia de credit pentru țărănime*, în „Analele economice și statistice”, București, an. IX (1926), nr. 1—2, ianuarie—februarie, p. 25; D. Filimon, *op. cit.*, p. 281; ing. V. Coman, *op. cit.*, p. 61; „Dezbaterile Senatului”, Ședința din 18.I.1937, p. 318—319.

<sup>53</sup> Vezi Constantin Garoflid, *Chestia agrară în România*, București, Editura Gulenberg, 1920, p. 396—397.

<sup>54</sup> Vezi Arh. St. București, fond Comit. agrar, jud. Năsăud, dosar 1/1922, f. 24; „Argus” din 13.I.1927.

<sup>55</sup> M. Chirășescu-Arva, *op. cit.*, p. 191; C. Mihăilescu, *Intervenția de stat în îndrumarea tehnică a agriculturii noastre...*, p. 537; idem, *Rolul marii proprietăți în evoluția...*, p. 94—95.

<sup>56</sup> George Opreșanu, *Exproprierea rurală*, Birlad, Tipografia D. Lupășcu, 1924, p. 30; „Argus” din 10.V.1924; A. Nasta, *La réforme agraire en Roumanie*, în *La Roumanie agricole*, București, 1929, p. 64; Christache Ch. Milian, *Problema agrară. Majorat agricol? sau obștii sătești?*, Tiparnița, T. Măgurele, 1937, p. 15; C. I. Băicoianu, *Contribuțiuni la soluționarea crizei agricole. Silozurile*, în *Studii economice, politice și sociale, 1898—1940*, București, 1941, p. 700; Mitiță Constantinescu,



După primul război mondial în agricultura României, mai ales pe proprietățile mici, au continuat să se folosească pe o scară largă mijloacele de tracțiune animală. Deși numărul lor a manifestat, în general, pînă în 1928, o tendință de creștere, ele au sporit într-un raport mai redus în comparație cu suprafața pusă în circuitul culturii, nereușind să acopere necesarul forței de tracțiune<sup>57</sup>:

Anii	Suprafața arabilă (în ha)	Nr. animalelor de muncă (în buc.)	Suprafața pe cap de vită (în ha)
1920	8.304,084	2.346.516	3,53
1921	10.042.898	2.631.525	3,81
1922	10.388.289	2.805.786	3,68
1925	11.062.073	2.820.191	3,92
1926	11.731.420	2.780.126	4,21
1927	12.269.362	2.743.779	4,47
1928	12.276.807	2.845.357	4,31
1929	12.448.272	2.844.038	4,37
1930	12.751.636	2.826.192	4,51
1931	13.010.989	2.780.187	4,67
1932	12.857.138	2.530.422	5,08
1933	13.486.698	2.638.904	5,11
1934	12.660.776	2.692.269	4,70
1935	13.866.102	2.853.127	4,85
1936	13.940.452	2.558.664	5,44
1937	13.897.822	2.593.978	5,35
1938	13.445.124	2.644.781	5,07
1939	13.387.710	2.643.319	5,06

Cercetătorii care au studiat problema inventarului viu din România au demonstrat că numărul animalelor de tracțiune era insuficient pentru suprafața de teren ce se exploata anual<sup>58</sup>. Alexandru Alimăneștianu aprecia, în 1930, că

*Politică economică aplicată. Agricultură, economie rurală, cooperatie*, vol. II, București, Tiparul Românesc, S.A.R., 1943, p. 9; G. I. Bungescu, *Mașinile necesare unei gospodării țărănești*, București, 1932, p. 3; Ion Vasiliu, *Agricultura, în Aspecte ale economiei românești. Material documentar pentru cunoașterea unor probleme în cadrul planului economic*, Consiliul Superior Economic, 1939, p. 74.

<sup>57</sup> Vezi A. Franzănescu și G. Dumitrescu, *op. cit.*, p. 6; A. D. Carabeila, *Statistica generală a vitelor din România pe anul 1920*, București, „Viața Românească”, S. A., Tipografia „Universală”, 1921, planșa 3; N. Filotti, *Considerațiuni asupra statisticilor animale pe 1922*, în „Buletinul agriculturii”, București, vol. II (1923), nr. 4—5, aprilie — iunie, p. 156; *Statistica animalelor pe 1920—1924*, în „Buletinul Agriculturii”, București, vol. II (1925), nr. 4—6, aprilie-iunie, p. 123; Dr. Gh. Mantu, *Agricultura țărănească în criza economică*, în *Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale*, București, Tipografia „Bucovina”, I. E. Torouțiu, 1937, p. 185; Lucrețiu Pătrășcanu, *Problemele de bază ale României*, ediția a treia revăzută, Editura de Stat, 1946, p. 70.

<sup>58</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Direcțiunea economică agrară, Serviciul statisticii agricole, *Statistica animalelor domestice, păsărilor de curte și stupilor cu albine pe anul 1937*, București, Tiparul Românesc, S.A., p. 3—3; Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Secția de studii, documentare și statistică, *Statistica animalelor domestice pe anul 1929*, București 1930, p. 10—22; T. Oroveanu înre-

României îi lipseau circa 1.500.000—2.000.000 vite de jug față de necesarul cu care să se poată realiza o exploatare a solului la timp și în bune condițiuni<sup>62</sup>. A. Frunzânescu și Gh. Dumitrașcu, stabilind raportul dintre numărul animalelor și zilele de muncă folosite pentru cultura pământului, apreciau că, repartizate pe întregul an, ele ar fi fost suficiente, dar faptul că în lunile de vară solicitarea lor era intensă, în timp ce iarna se utilizau rar, făcea ca totalul lor să nu acopere în campaniile agricole forța de muncă animală necesară cultivării întregii suprafețe<sup>63</sup>. Lipsa animalelor de muncă între cele două războaie mondiale a impus cercurilor guvernante să încerce o compensare a lor prin forța de tracțiune mecanică.

Deși partidele politice și guvernele aflate la cîrma țării în primii ani postbelici au promis, prin programele lor, sprijinul necesar modernizării inventarului agricol<sup>64</sup>, ajutorul efectiv acordat de ele a fost neînsemnat<sup>65</sup>. El s-a rezumat la acțiuni care n-au putut determina o largă refacere a inventarului pe baze moderne. Conținutul și modul lor de aplicare pe teren explică influența slabă determinată asupra agricultorilor și rezultatele nesatisfăcătoare obținute de această ramură a economiei naționale.

La începutul anului 1919 Ministerul Agriculturii și Domeniilor a înființat la Geogoga-București și la Brăila două depozite pentru desfacerea uneltelor și mașinilor agricole: primul pentru cele produse în țară, al doilea pentru cele importate<sup>66</sup>. La sfîrșitul aceluiași an, 1919, Ministerul Agriculturii a distribuit un număr relativ mare de secerători-legători importate din Canada<sup>67</sup>. Dar sumele investite în importul de mașini au fost mici. Este suficient să arătăm că în 1919 s-au importat pluguri, fiare de plug, seceri și mașini agricole în valoare de 4.337.050 lei, în timp ce importul migdalelor, roșcovelor, cataramelor și cuișoarelor se ridica la o sumă de 6.139.745<sup>68</sup>. Astfel, acțiunile ministerului canalizate în direcția introducerii mașinilor în agricultură nefiind sprijinite de mijloace financiare corespunzătoare<sup>69</sup> n-au putut schimba radical situația inventarului agricol din România. O dovadă în acest sens o constituie și faptul că în 1920 Ministerul Agriculturii s-a văzut nevoit să exploateze o parte din terenurile cultivabile în regie cu autoplugurile rămase de la armatele de ocupație<sup>70</sup>.

gistrase în 1937 în județul Vlașca, pentru cele 347.336 ha cultivabile, un număr de 40.136 atelaje. După calculele sale, el considera că în județ lipseau 18.109 atelaje, ceea ce făcea ca 126.763 ha sau o treime din suprafața cultivabilă a județului să fie lipsită de energia de tracțiune necesară (T. Oroveanu, *Problema animalelor de muncă în județul Vlașca*, în „Viața agricolă”, an. XXVIII (1937), nr. 6, iunie, p. 150—152). În acel an, în județ erau numai 33 de tractoare, ce nu puteau acoperi exploatarea acelei suprafețe.

<sup>59</sup> Alexandru Alimăneștianu, *op. cit.*, p. 27, 33.

<sup>60</sup> A. Frunzânescu și Gh. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 7—21.

<sup>61</sup> Vezi Arh. St. București Fond Ministerul de interne, dosar 107/1926, f. 6; N. Ghenădescu, *Ideii pentru îndreptarea economiei noastre rurale*, în „Pagini agrare și sociale”, București, an. III (1926), nr. 5—6 din 31 mai, p. 103.

<sup>62</sup> *Intre industrie și agricultură*, în „Import-Export”, București, an. VI (1926), nr. 9 din 7 martie, p. 255.

<sup>63</sup> Vezi ing. C. Căndea, *Dezvoltarea și intensificarea industriei metalurgice în România*, în „Analele statistice și economice”, București, an. II (1919), nr. 4, aprilie, p. 3.

<sup>64</sup> Vezi *Instrucțiuni pentru montarea secerătoarei legătoare Massey Harris nr. 5*, în „Buletinul Agriculturii”, București, vol. I (1920), nr. 1—3, ianuarie-martie, p. 85.

<sup>65</sup> M. Chirițescu-Arva, *op. cit.*, p. 77.

<sup>66</sup> N. Giurgea și ing. D. Vilceanu, *op. cit.*, p. 249.

<sup>67</sup> *Ibidem.*

Din depozitul de la Brăila au fost distribuite în anii 1920—1923 mașini și unelte agricole în valoare de 10.945.619 lei<sup>12</sup>. În cadrul acestei sume au fost vândute, între altele, un autotractor, 16 mașini de treier, 19 cositoare, 111 greble mecanice, 24 locomobile pentru treier, 26 mașini duble pentru porumb, 401 malaxoare, 21 mașini pentru vântul nătrăț, 21 secerători simpli, 16 secerători-lungăteri, 24 secerători Motoy-Horich, 44 străcători Forst-Wood, 43 semănători în rânduri, 6 sâmbătorii, 100 grape cu 2 și 3 câmpuri, 2.825 coase, 16.577 furci de fier, 102 greble de fier, 109 pluguri de fier cu 1—3 brazde, 225 pluguri cu girdei de lemn, 14 răzătoare de lemn, 22.151 seceri, 41.124 sape etc. Pentru a înlesni țărănilor achiziționarea uneltelor și mașinilor scoase la vânzare, Centrula Cooperativelor Sătatei le-a acordat în 1919 un credit de 10.500.000 lei<sup>13</sup>. Dacă atenția în vedere totalul sumei investite în acest scop, cât și numărul recuz de mașini și unelte achiziționate prin depozitul de la Brăila, putem aprecia că rezultatele obținute de Ministerul Agriculturii și Domeniilor în urma inițierii măsurii din 1919 au fost nu numai de în modeste.

În 1921 s-a elaborat o lege pentru încurajarea culturii pământului cu mijloace mecanice. În baza ei se desființau taxa vamală și orice alte taxe de import pentru mașinile agricole și piesele de rezervă care nu se fabricau în țară. Agricultorii care foloseau sau cumpărau mașini aveau dreptul, în baza aceleiași legi, să exporte fără a plăti taxe vamale, o cantitate de cereale de primăvară, din rezerva anului 1921, egală în valoare cu prețul mașinilor importate<sup>14</sup>.

Scutirea acordată în 1921 a fost anulată însă după scurt timp. În primul deceniu de după reformă importul mașinilor și uneltelor agricole a fost grevat de taxe vamale ridicate. Sporișul prețului de cost al inventarului agricol pe deasupra a influențat mai ales asupra înzestrării tehnice a gospodăriilor mici care, neajutorat de capital pentru achiziționarea mașinilor, au fost nevoite sau să utilizeze unelte vechi, scoase alături din uz<sup>15</sup>, sau să facă apel la credit pe care l-au obținut în condiții oneroase<sup>16</sup>.

După primul război mondial moșierimea a dispus, pe lângă sumele primite în contul pământului expropriat, și de o rețea de bănci care-i asigurau creditul necesar în condiții avantajoase<sup>17</sup>. Țărănimii, însă, asemenea instituții i-au lipsit. Băncile populare, care au desfășurat, până în anii crizei economice, o activitate fructuoasă pe linia sprijinirii țăranilor, erau incapabile de a satisface cererile de credit ale sătenilor<sup>18</sup>. Pe de altă parte, faptul că ele percepeau, de regulă, o dobândă de 12%<sup>19</sup>, cu mult sub limita înzestrată de băncile comerciale sau de către câmbiuri, care se ridica uneori și la 100%<sup>20</sup>, în vreme ce rentabilitatea medie a agriculturii românești era de cel mult 10%, făcea ca problema creditului țărănesc să nu fie rezolvată nici pe această cale<sup>21</sup>.

Până în 1926 s-au mai inițiat câteva măsuri cu caracter intervenționist. Între ele amintim pe cea ce prevedea înființarea unei societăți pentru procurarea ma-

<sup>12</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Direcțiunea generală a fermelor, punctelor economice, silviculturii, horticulturii și motoculturii, *Organizarea producțiunii agricole și a aprovizionării agriculturii în anii 1917—1920*, p. 154—161.

<sup>13</sup> *Ibidem*, p. 151.

<sup>14</sup> „Monitorul Oficial”, nr. 193 din 3 decembrie 1921.

<sup>15</sup> Mircea A. Bădăreș, *Părerii asupra politicii agricole de după război*, Iași, Tipografia „Opinia”, 1927, p. 138; vezi și „Import-Export”, București, an. IV (1921), nr. 6—7, iunie—iulie, p. 92; inț. V. Coman, *op. cit.*, p. 62.

<sup>16</sup> Vezi Leon Proca, *op. cit.*, p. 55; Virgil N. Mădgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București, Independența economică, 1940, p. 82.

<sup>17</sup> Vezi Calus Barboși, *Instituțiile de credit specializat*, în *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 600.

<sup>18</sup> N. Ghiulea, *op. cit.*, p. 154—155.

<sup>19</sup> Vezi Ark. St. București, Fond Centrocosp, Băncile Populare, dosar 42/1929—1945, f. 13; 56/1930—1943, f. 4; 137/1929—1943, L. 5; 243/1930—1944, f. 6.

<sup>20</sup> M. Chirătescu-Arva, *Omul, opera, epoca*, p. 87.

șinilor agricole<sup>77</sup> și o alta care dispunea crearea în centrele județene a depozitelor de instrumente agricole compuse din grape, trioare, vînturători și semănători. Depozitele urmau să desfacă uneltele la prețul de fabricație, pe credit acordat pe un termen de trei ani cu aconto de 30%. Aceste vânzări nu puteau să rezolve problema inventarului gospodăriei mici, întrucît desfacerea lor se făcea într-o ordine de preferință în care cultivatorii particulari ocupau ultimul loc<sup>78</sup>. Paralel, s-a stabilit a se reduce taxele vamale la 1/5 pentru uneltele importate de Uniunea Sindicatelor Agricole, Societatea agricultorilor pentru procurarea de mașini agricole și Centrala Cooperativelor Sătești, dar măsura, la fel ca și celelalte menționate mai sus, nu a fost tradusă în fapt<sup>79</sup>.

Deși lipsa de sprijin din partea statului pînă în 1927, cînd posedăm prima statistică completă a inventarului agricol din perioada postbelică<sup>80</sup>, a fost evidentă, datele oferite de aceasta atestă o creștere simțitoare a inventarului în raport cu anul 1905<sup>81</sup>:

Mașini și unelte	1905*	Suprafața ce revine pe unelaltă în ha	1927	Suprafața ce revine pe unelaltă în ha
Pluguri	517.463	10,6	1.684.439	7,4
Grape	448.260	12,2	1.098.902	11,3
Semănători	12.521	437,4	42.428	293,4
Mașini de recoltat	19.721	277,6	55.470	224,4
Rarițe	191.167	50,2	319.139	39,0
Care și căruțe	—	—	1.660.787	7,4
Tractoare	55	—	3.257	3 822
Motoare cu explozie	—	—	11.889	1055,7 **
Batoze	4.585	—	12.779	982,1 **

\*) Numai pentru vechea Românie.

\*\* ) Calculată după suprafața medie între 1925—1929 (vezi Lucrețiu Pătrășcanu, *op. cit.*, p. 67).

<sup>77</sup> Vezi „Argus” din 4.III.1926; *Aplicarea noului tarif vamal la metalurgie și textile*, în „Import-Export”, București, an. VI (1926), nr. 11—12 din 21—28 martie, p. 335—336, 340, 344—345.

<sup>78</sup> Vezi Arh. St. Bistrița, Fond Consilieratul agricol al județului Năsăud, dosar 315/1926, f. 2—3.

<sup>79</sup> Vezi „Argus” din 4.III.1926; *Aplicarea noului tarif vamal la metalurgie și textile*, în „Import-Export”, an. VI (1926), nr. 11—12 din 21—28 martie, p. 335—336, 340, 344—345.

<sup>80</sup> Cifrele oferite de statistici trebuie privite cu oarecare aproximație, întrucît chiar autorii lor recunosc posibilitatea strecurării unor erori de calcul (vezi Institutul Central de Statistică, *Statistica agricolă a României*, vol. III, *Inventarul agricol în anul 1946*, București, 1948, p. 14; G. I. Bungescu, *Mecanizarea în serviciul agriculturii românești*, București, 1932, p. 7; Virgil N. Madgearu, *Evoluția economică românești...*, p. V și 70. „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Ședința din 22.I.1929, p. 513).

<sup>81</sup> Ion Vasiliu, *op. cit.*, p. 76; Mihai Șerban, *op. cit.*, p. 186—187; Ministère de l'agriculture et des domaines, *L'agriculture en Roumanie. Album statistique. Publié à l'occasion du XIV-e Congrès international d'agriculture*, Bucarest, 1929, p. 74.

Datele din 1927 nu pot fi comparate cu cele din 1905 întrucît ele se referă la inventarul existent pe teritorii diferite ca întindere. Progresele consemnate de statistica din 1927 sînt însă evidente dacă avem în vedere că în perioada de la sfîrșitul războiului agricultorii au plecat la reînnoirea și repararea inventarului de la cifre inferioare anului 1905. Dar, dacă sub acest aspect rezultatele pot fi considerate pozitive, situația apare nesatisfăcătoare atunci cînd o raportăm la necesarul de inventar și atunci cînd avem în vedere calitatea celui existent. Alexandru Alimăneșianu calcula în 1927 că agriculturii românești îi lipseau 500.000 capete de vite, 50.000 de tractoare, 100.000 de semănători, 500.000 de pluguri, 100.000 de grapa, 50.000 de trioare, 20.000 de vînturători, 50.000 de cultivatoare, 20.000 de mașini, 5.000 batoze de treier, 500.000 mașini de bătut porumb, cîte 500.000 de sape și 50.000 de fureci anual, a căror valoare era evaluată la 24.786.500.000 lei, cu care s-ar fi putut asigura o cultură rațională a solului<sup>52</sup>.

Pentru întreținerea stooului necesar de 2.000.000 de pluguri, specialiștii apreciau că agricultura românească trebuia să-și reînnoiască anual între 70.000 și 120.000 bucăți<sup>53</sup>.

După primul război mondial înzestrarea tehnică a agriculturii a fost condiționată, în mare măsură, de importul de mașini agricole. Pînă în 1928, valoarea importului de tractoare, semănători și mașini de împrăștiat a crescut — cu excepția anului 1924 — în mod continuu, astfel<sup>54</sup>:

Anii	Valoarea importului în mii lei	Anii	Valoarea importului în mii lei	Anii	Valoarea importului în mii lei
1920	722	1923	108.062	1926	193.383
1921	36.593	1924	78.870	1927	231.465
1922	51.129	1925	1.482.020	1928	280.183

Pentru aceeași perioadă nu cunoaștem nici valoarea și nici cantitatea uneltelor agricole achiziționate de agricultorii din producția internă. În primul deceniu de după votarea legilor agrare, industria națională de unelte agricole înregistrează însă o tendință de dezvoltare, ca o consecință firească a transformărilor produse de expropriere și de împrăștiere. Această dezvoltare rămîne totuși lentă, întrucît ea era împiedicată parțial de concurența produselor străine pe piața internă<sup>55</sup>. Este suficient să menționăm în această direcție faptul că datorită acestei cauze principale fabrică românească de pluguri, cea de la Boeșa Română, aparținînd

<sup>52</sup> Alexandru Alimăneșianu, *op. cit.*, p. 36; A. Cherdavarencu și Ioan C. Vasiliu apreciau, pe baza datelor oferite de I.C.A.R. în 1931 și a statisticii M.A.D., deficitul la 16 miliarde lei numai pentru vechea Românie (vezi Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 74—75; Ioan C. Vasiliu, *Problema inventarului agricol în România*, București, „Independența economică”, 1941, p. 22).

<sup>53</sup> Ioan C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 23; C. A. Botez, *Comerțul și fabricațiunea uneltelor agricole în România*, în „Viața agricolă”, an. XXVIII (1937), nr. 2, februarie, p. 70; A. Cherdavarencu, *Fabrica de unelte și mașini agricole a Uzinelor Reșița (Boeșa Română)*, în „Viața agricolă”, an. XXIV (1933), nr. 3, martie, p. 130; Ing. C. Ianculescu, *Problemele agrare și dezvoltarea industrială a României*, București, ed. „Leopold Geller”, 1934, p. 41—42.

<sup>54</sup> Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 254.

<sup>55</sup> A. D. Carabellu, *Sîntem și rămînem o țară agricolă*, în „Viața agricolă”, an. XV (1924), nr. 2—3 din 15 ianuarie — 1 februarie, p. 53; I. Vasiliu, *Industria țesuturilor agricole românești*, București, 1931, p. 6; O. Parpală, *op. cit.*, p. 63.

Uzinelor Reșița, a realizat între anii 1925 și 1930 o producție anuală care a oscilat între 333 și 4.757 tone, fără ca să fi atins vreodată capacitatea sa maximă, de 7.000 tone anual<sup>65</sup>.

În primul deceniu de după votarea legilor agrare, industria națională de unele agricole era reprezentată prin câteva fabrici. Între ele, locul cel mai însemnat îl ocupau Uzinele Reșița. La Boeșa Română ele fabricau pluguri. În 1923 au vândut 14.000 din totalul de 40.000 de pluguri cîte s-au cumpărat în acel an în România<sup>66</sup>. Uzinele Reșița fabricau în 1931 tocătoare de nutreț, batoze mici de porumb, vînturători, semănători de porumb, sape de mină, 31 tipuri de pluguri și 5 feluri de grape, accesorii, piese de schimb, în plus furnizau cîlorlațe fabricii 90% din metalul semifabricat<sup>67</sup>. Fabrica Rieger-Sibiu producea motoare, batoze, vînturători, trioare, semănători, batoze de porumb; fabrica Schramm Hürtel et Schmitt din Topket, județul Caraș-Severin producea pluguri, grape, batoze de porumb și unelte mici de mină. Pe lângă acestea, mai existau fabrica de mașini agricole „Ferro Agricola” din Sibiu, o fabrică de mașini agricole și pluguri la Oradea Mare, altele la Craiova și Satu Mare, care produceau pentru cerințele locale. Atelierele de fabricat unelte mici din Brăila, Comănești, Piatra Neamț, Cluj, Baia Mare, Uzinele de fier ale statului din Hunedoara și Cugir, precum și diversele ateliere de reparat unelte și mașini agricole întregeau tabloul industriei de masă și unelte agricole românești, care nu reușeau să acopere decît o parte redusă din consumul intern al agriculturii<sup>68</sup>. Astfel, în primul deceniu de înfăptuire a reformei, industria națională n-a putut asigura agriculturii nici măcar uneltele de primă necesitate<sup>69</sup>, fapt ce a impus completarea lor din import.

După înființarea lor, Camerele de agricultură au desfășurat o activitate pozitivă pe linia achiziționării mașinilor și uneltelor agricole, care au fost închiriate sau vîndute agricultorilor. În anii 1927—1929 ele au creat, cu concursul direct al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, în majoritatea județelor, oficii de închiriere a mașinilor agricole, distribuind sâtenilor pluguri, grape, vînturători, trioare, semănători, mașini de treier și unelte mici. Concomitent, ele au vîndut agricultorilor unelte cu 20% reducere<sup>70</sup>:

<sup>65</sup> A. Cherdivarencu, *op. cit.*, p. 150. Ea putea produce anual 50.000—55.000 de pluguri sau 4.200—5.000 tone grape, 280 tone cultivatoare, 260 tone unelte diverse, 1.400 tone accesorii și 340 tone sape.

<sup>66</sup> Ing. C. Ianculescu, *op. cit.*, p. 41—42.

<sup>67</sup> A. Cherdivarencu, *op. cit.*, p. 147—150; C. A. Botez, *op. cit.*, p. 70; I. Max Popovici, *Agricultura și agronomia*, în „Pagini agrare și sociale”, an. II (1923), nr. 3 din 15 februarie, p. 61—62.

<sup>68</sup> Vezi D. Sp. Sorescu, *Normalizarea mașinilor agricole*, în *Normalizarea în industria mecanică și agricultură. Expuneri și discuții*, București, 1926, p. 123—124; Ministerul Industriei și Comerțului, *Indicatorul industriei românești, 1925*, Editura revistei economice „Import-Export”, tip. „Curierul județar”, București, p. 36, 43—45, 60—61, 170—192; *Plugul auto-însămîntător „România”*, în „Buletinul agriculturii”, vol. II (1925), aprilie-iunie, nr. 4—6, p. 200—201; vezi și Ing. elibrist C. Cîndea, *op. cit.*, p. 3.

<sup>69</sup> *Starea actuală a plugăriei noastre*, în „Viața agricolă”, an. XIX (1929), nr. 4, 15 februarie, p. 123.

<sup>70</sup> În tabel am inserat numai mașinile și uneltele mai importante. *Activitatea camerelor de agricultură în 1928*, în „Agricultura. Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură”, nr. 8, iunie 1929, p. 21—22; *Activitatea Camerelor de agricultură pe 1929*, în „Agricultura. Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură”, nr. 9, iunie 1930, p. 54—55; Gr. Stănescu, *Notițele tehnice ale agriculturii și camerelor agricole*, în „Pagini agrare și sociale”, București, an. IV (1927), nr. 4, 20 februarie, p. 98—100; „Buletinul agricol al județului Dolj”, Craiova, an. III (1927), nr. 6, august, p. 17; *Camera de agricultură Tulcea*, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 3, septembrie 1928, p. 49; Arh. St. Bistrița, fond Consilierat agricol Jud. Năsăud, dosar 315/1926, f. 2—3; Arh. St. Suceava, fond Prefectura județului Suceava, dosar 33/1928; Arh. St. Rădăuți, fond Prefectura jude-

Mașini și unelte	Distribuite în 1928	Total la 31.XII.1929	Distribuite în 1929	Total la 31.XII.1928
Tractoare	19	24	21	45
Garnituri de treier	7	10	9	19
Cesitoare mecanice	3	7	3	10
Secerători	43	44	29	73
Mașini de împrăștiat îngrășăminte	13	15	27	42
Aparate de sulfat	78	138	84	222
Pluguri	811	1.091	1.576	2.667
Grape	412	538	382	920
Tăvăluși	6	7	4	11
Semănători	407	590	1.121	1.711
Trioare	374	762	783	1.545
Vinturători	227	316	608	924
Prășitoare	68	96	150	246
Cultivatoare	170	193	803	996
Scarificatoare	3	3	—	3
Mașini de bătut porumb	13	21	147	168

Cifrele care atestă totalul mașinilor agricole desfăcute în anii 1927—1929 de Ministerul Agriculturii și Domeniilor prin intermediul Uniunii Camerelor de Agricultură<sup>72</sup> demonstrează că volumul vânzărilor era însă alit de redus, încît nu numai că nu putea acoperi necesarul, ci nu satisfăcea nici măcar necesitățile de popularizare<sup>73</sup>.

După venirea Partidului Național-Tărănesc la conducerea țării, acesta a inițiat, începînd din anul 1929, cîteva măsuri concrete pentru a facilita înzestrarea tehnică a agriculturii în vederea evitării, pe această cale, și a consecințelor crizei<sup>74</sup>. Pînă în 1929 taxele de import impuse asupra mașinilor agricole ridicau cu un procent însemnat prețul de desfăcere a inventarului agricol<sup>75</sup>:

țului Rădăuți, dosar 33/1929, f. 291; „Dreptatea” din 30.IX.1929; Din activitatea Camerei de agricultură Arad pe 1927, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 5, septembrie 1928, p. 47; Activitatea Camerelor de agricultură Argeș, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 6, noiembrie 1928, p. 68—71.

<sup>72</sup> În 1928 existau 59 camere agricole, iar în 1929 un număr de 65 camere.

<sup>73</sup> Vezi *Tableau de înfăptuirile camerelor de agricultură (1926—31 decembrie 1931)*, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de agricultură, nr. 11, mai 1932, p. 86—89. Deși Uniunea Camerelor de Agricultură a continuat și după 1929 acțiunea de sprijinire a agricultorilor în achiziționarea de mașini și unelte agricole, activitatea ei a rămas restrînsă. Astfel, între anii 1926 și 1935 camerele de agricultură au investit în mașinile cumpărate o sumă de numai 136.171.072 lei (vezi „Dezbaterile Senatului”, Sedința din 18.I.1937, p. 519).

<sup>74</sup> I. Mihalache, *Adîncind brazda!... Cuvîntare rostită la Congresul Tineretului Național-Tărănesc și al organizației din Muscel de la 10 septembrie 1933*, București, Tipografia „Ion C. Văcărescu”, 1933, p. 12; „Dreptatea” din 18.IX.1930; 19.I.1930; 25.XII.1930; D. G. Chițoiu, *Criza plugăriei noastre*, București, Tip. Oltenia, 1930; idem, *Acțiunea statului în dezvoltarea agriculturii noastre*, București, 1931, p. 11; Dem. I. Georgescu, *Radiofonia în serviciul agriculturii*, în „Economia Națională”, an LI (1930), nr. 1—2, ianuarie-februarie, p. 105—106.

<sup>75</sup> *Lucrările adunării generale a Uniunii Camerelor de Agricultură, ziua a II-a*, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 8, iunie 1929.

Dezumirea produsului	Taxa de import pe kg (în lei)	% din valoarea produsului
Tractoare	3	4,5
Sererători, cositori mecanice și mașini de semănat	3	10
Mașini pentru nutreț	8	27
Trioare	3	6
Mașini de bătut	8	38
Vînturători	8	20
Pluguri și grape	6	30
Coase și seceți	4	3,5
Greble, lopiți	7	30
Fiere de plug	7,60	75

În 1929 s-au redus taxele vamale la unelele agricole și la materiile prime necesare agriculturii, degrevîndu-se astfel utilajul agricol de o parte din sarcinile impuse prin import<sup>96</sup>. Totodată, pentru a determina pe agricultori să-și modernizeze inventarul, statul acorda 25% din costul mașinii achiziționate drept primă de încurajare și alte înlesniri la plata acestora<sup>97</sup>. Pe de altă parte, Ministerul Agriculturii și Domeniilor a instituit, prin decizia nr. 31748/1929, o comisie tehnică pentru procurarea de mașini agricole, care în 1929 a achiziționat inventar în valoare de 48.000.000 lei. Statul a acordat, paralel, peste 100.000.000 lei pentru refinanțarea inventarului<sup>98</sup>.

Începînd de la 1 ianuarie 1930 a fost creată stațiunea de încercare a mașinilor de pe lângă Institutul de Cercetări Agronomice al României (I.C.A.R.), care primea sarcina de a cerceta caracteristicile utilajului importat spre a stabili mașinile cele mai adecvate pentru solul țării și pentru a reduce numărul tipurilor de mașini importate<sup>99</sup>. La 5 iulie 1933 s-a dat o decizie prin care se acordau subvenții pentru cumpărarea de garnituri de treier, mașini de semănat, trioare și alte instrumente agricole<sup>100</sup>.

p. 166; *Memoriul întocmit de Adunarea Generală a Uniunii Camerelor de Agricultură și prezentat D-lui Ministru al Agriculturii și Domeniilor*, în „Agricultura”, *Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură*, nr. 8, iunie 1929, p. 163—184; *Starea actuală a plugăriei noastre*, în „Viața agricultorului”, an. XIX (1928), nr. 4, 15 februarie, p. 123.

<sup>96</sup> Virgil N. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București: „Independența economică”, 1940, p. 245.

<sup>97</sup> „Dreptatea” din 30.IX.1929; „Argus” din 18.VIII.1930; *Arch. St. Satu Mare*, fond Camera de Agricultură a județului Satu Mare, dosar 8/1930, f. 132.

<sup>98</sup> *Activitatea Camerelor de agricultură pe 1929*, în „Agricultura”, *Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură*, nr. 9, iunie 1930, p. 29; „Argus” din 6.III.1929; Gh. Ionescu-Sisest, *Agricultura României*, în *Enciclopedia României*, vol. III, p. 362.

<sup>99</sup> G. Ionescu-Sisest, *Un apel adresat Uniunii Camerelor de agricultură, Camerelor de agricultură din toată țara, Uniunii Sindicatelor agricole și tuturor Institutelor și organizațiilor care au legătură cu agricultura*, București, S.A., p. 5; Ion Vasiliu, *Agricultura în Aspecte ale economiei românești...*, p. 75; A. P. Cherdîvarenco și C. P. Mancau, *Unchele pentru pregătirea pămîntului*, București, 1934, p. 6—9; „Argus” din 6.VII.1930; „Dreptatea” din 6.V.1930; R. Hege, *Al Cherdîvarenco și A. Filipescu, Rezultatele unui concurs de tractoare în România*, București, 1931, p. 2—4.

<sup>100</sup> C. Hamangiu, *Codul general al României. Legea uzuală*, vol. XXI, p. 76f.



Dar acțiunile întreprinse de guvernele național-tărăniste după 1929 n-au avut rezultatele scontate de inițiatorii lor. Astfel, efectele protecționismului stabilit prin tariful vamal din 1929 au fost paralizate de consecințele crizei și în mod special de disproporția dintre prețurile produselor agricole și industriale<sup>101</sup>.

Puterea de cumpărare a țărănilor scade în comparație cu anul 1929 în mod simțitor și ea se menține sub nivelul acestui an chiar și după ce România a ieșit din criză. Iată care a fost, de altfel, procentual, situația în anii 1929—1935<sup>102</sup>:

Anul	Putere de cumpărare	Pluguri și fiare	Fiare	Alte unelte	Cu motor	Alte mașini
1929	100	100	100	100	100	100
1930	83,3	81	32	86	28	69
1931	82,7	88	52	60	7	22
1932	70,8	19	54	55	4	12
1933	57,0	41	66	72	7	23
1934	56,4	62	58	88	11	23
1935	52,4	56	56	101	12	31

Puterea de cumpărare a micului producător, micșorată în urma creșterii decalajului dintre prețurile produselor industriale și cele ale produselor agricole și printr-o rentabilitate redusă, nu i-a permis acestuia să înlocuiască inventarul, ci numai să îl refacă și să achiziționeze unelte mici și rareori să poată cumpăra mașini<sup>103</sup>, fapt ce a influențat asupra nivelului de înzestrare tehnică a acestor exploatări. Datorită creșterii foarte mari a prețurilor din anii crizei în defavoarea agricultorilor, în unele județe nu au putut fi desfăcute toate mașinile și utilajele achiziționate, deși numărul lor fusese mic și deși ele puteau fi distribuite pe credit<sup>104</sup>.

De altfel, anii crizei reprezintă perioada în care s-au achiziționat cele mai puține mașini și unelte agricole în raport cu media întregii perioade interbelice. Din ianuarie și până în iunie 1929, de pildă, nu a fost importantă nici o mașină agricolă, ci numai unelte ca sape, coase, seceri, greble, fiare, cuțite de plug și pluguri<sup>105</sup>. Iată care a fost ritmul aprovizionării agriculturii cu mașini și unelte din producția internă și din import, până în 1933 (în tone)<sup>106</sup>:

<sup>101</sup> Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 77; N. Georgescu-Roegen, *Inventarul agricol*, în *Enciclopedia României*, vol. III, p. 334. În 1931, când prețurile produselor agricole înregistrează scăderi considerabile, un plug țărănesc costa 2.000 lei, o vînturătoare 6.000—7.000 lei, un trior 10.000—12.000 lei, o semănătoare în rînduri 15.000—20.000 lei, iar un tractor 170.000 lei (C. Grigoriu, *Mașinismul în agricultura noastră*, în „*Viața agricolă*”, an. XXII (1931), nr. 9—13, 1 mai—15 iunie, p. 270).

<sup>102</sup> Puterea de cumpărare a agricultorilor, în „*Conjunctura economiei românești*”, an. I (1936), nr. 1—2, p. 52.

<sup>103</sup> *Ibidem*.

<sup>104</sup> Activitatea Camerelor de Agricultură pe 1929, în „*Agricultura*”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 9, iunie, 1930, p. 20; „*Argus*” din 8.XII.1929; Gh. Ionescu-Sișești, *op. cit.*, p. 302.

<sup>105</sup> Lucrările Adunării generale a Uniunii Camerelor de Agricultură, ziua a II-a, în „*Agricultura*”, Buletinul Uniunii Camerelor de Agricultură, nr. 8, iunie, 1929, p. 167.

<sup>106</sup> Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 75.

Anul	Producția internă		Importul		Consumul	
	Unelte agric.	Mașini agric.	Unelte agric.	Mașini agric.	Unelte agric.	Mașini agric.
1927	1.565	2.708	4.936	6.269	6.501	8.877
1928	1.990	2.967	5.198	8.500	7.188	10.467
1929	1.637	888	4.022	10.370	5.659	11.258
1930	1.511	769	3.216	3.272	4.727	4.341
1931	1.247	280	1.206	815	2.453	1.095
1932	1.219	157	799	504	2.018	661
1933	1.681	307	1.484	1.182	3.165	1.489

Astfel, după 1928 pentru unelte și după 1930 pentru mașini agricole consumul intern înregistrează scăderi mari pînă în 1933, cînd el marchează din nou o tendință de creștere, fără a mai atinge însă nivelul anului 1928 la primele și al anului 1929 la cele din urmă. De altfel, consumul de unelte a depășit media anului 1928 abia în 1937, cînd a înregistrat 7.028 tone, iar cel de mașini abia în 1941<sup>107</sup>.

Referindu-se la pericada crizei din 1929—1933 cercetătorii au observat că în unele regiuni țaranii au revenit la unelte primitive sau au observat că în plugul cu grindei de lemn, la grapa de mărăcini ș.a. Unelte rudimentare s-au folosit pe exploatarea țărănească și pînă și după criză<sup>108</sup>, dar perioada ei marchează anii cînd ele au fost cel mai larg întrebuințate.

În aceste condiții, cercurile guvernante din România au încercat să dezvolte asociațiile de exploatare în comun a pămînturilor, prin intermediul cărora ele sperau să rezolve și problema inventarului. După reforma agrară obstacole de arendare și exploatare a solului au continuat să persiste în întreaga țară, dar numărul lor s-a menținut redus<sup>109</sup>. În anii crizei soluția asociației era apreciată nu numai ca singura posibilitate prin care să se rezolve problema inventarului în micile exploatare agricole, ci și un remediu împotriva crizei înseși. „Trebuie să convinșem lumea — scria C. Argetoianu în 1931 — că nu putem eși din criză decît prin cultura mare, căci numai aceasta dă posibilitatea utilizării mașinilor, realizării culturii raționale în ceea ce privește asolamentul și selecționarea semințelor, desfacerii remuneratorii a produselor”<sup>110</sup>.

Încercînd traducerea în viață a acestei soluții, cercurile guvernante au elaborat la 22 iulie 1931 legea asociațiilor pentru îmbunătățirea agriculturii<sup>111</sup>. Dar

<sup>107</sup> Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 73; „Argus” din 2.X.1943; *Prejurile agricole și puterea de cumpărare a agricultorilor*, în „Conjunctura economiei românești”, an. III (1938), nr. 4, p. 21.

<sup>108</sup> Gh. Bungeșcu, *Mașinismul în agricultura de astăzi și de mâine* în „Viața agricolă”, an. XXIV (1933), nr. 1, ianuarie, p. 25; T. Mîndru, *Probleme actuale ale agriculturii noastre*, în „Agricultura”, Buletinul Uniunii Camerelor de agricultură, nr. 8, iunie 1929, p. 13—14.

<sup>109</sup> Gh. Bungeșcu, *Mașinile necesare unei gospodării țărănești*, București, 1933, p. 3; Ministerul Agriculturii și Domeniilor..., *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937...*, p. 3; vezi și Paul Nițescu, *Proprietatea parcelară și raționalizarea agricolă*, Cluj, 1931, p. 30; „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Ședința din 21.I.1929, p. 502.

<sup>110</sup> Vezi Ioan N. Tuțușanu, *Contribuțiuni la organizarea cooperăției agricole în România*, Buzău, Librăria Ioan Călinescu, 1930, p. 34; Const. Moldoveanu, *Organizarea agriculturii prin cooperative*, București, 1935, p. 149, 206, 211.

<sup>111</sup> Const. Argetoianu, *Rolul statului în raționalizarea culturii*, București, 1931, p. 37.

<sup>112</sup> „Monitorul Oficial”, nr. 167 din 22.XII.1931.

Începând din 1931 s-a dat rezultate. Pînă la 1 ianuarie 1933 se constituie, în baza acestei legi, 203 asociații, cu un capital subscris de 7.663.192 lei și un capital vărsat de 932.33 lei, cu 113.723 acți, ceea ce făcea să revină 21.792 lei capital social și 3.679 lei capital vărsat de asociație<sup>113</sup>.

Gromoslav Mladenatz scribina că una din cauzele care au dus la asemenea rezultate trebuia căutată în graba cu care ele au fost constituite și în neîncrederea țărănilor în scopurile ce le urmărea statul prin asemenea asociații. În multe părți — scrie el — se auzise preparatul trunchi de minister pentru a aprinde constituirea asociației, căteva au crezut că aceștia avea rațiunea să analizeze în viață cazul întreprinderii „D. Regional Inspectoratului Regional Agricol Iași rapoarte, în decembrie 1931, Direcției Aplicației Reformei Agrare că, pînă la această dată, cu toată propaganda deslușită în cele opt județe ale sale, nu se putuse constitui decât o singură asociație, cu 40 de membri, în țara — județul Neamț, și că, în general, țărăni privindu-se cu ochi răi aceste asociații<sup>114</sup>.

După retrirea României din criza economică se înregistrează un ritm relativ rapid de profitorie a inventarului și de înzestrare tehnică a agriculturii. La acesta contribuie atât proprietatea țării, prin mașinile achiziționate, cât și cea mică, prin unele ale cumpărate, mai ales, din producția internă. Astfel, la începutul anului 1936, importul unor mașini agricole se dublase față de aceeași perioadă a anului 1935, iar vânzarea uneltelor agricole în primele luni ale anului 1937 a crescut cu 90% comparativ cu aceeași perioadă a anului 1937<sup>115</sup>.

După căderea cereșilor sporite de unelte agricole, după 1935 statul a acordat o protecție sursă industriei naționale de mașini și unelte agricole, facilitind, paralel, importul uneltelor ce nu se fabricau în țară<sup>116</sup>. Ca urmare a măsurilor protecțio-

<sup>113</sup> Const. Moldoveanu, *op. cit.*, p. 257.

<sup>114</sup> Gromoslav Mladenatz, *Exploatarea colectivă a pămîntului*, în „Independența economică”, București, an. XVII (1934), nr. 7, iulie, p. 169.

<sup>115</sup> Arh. St. București, fond Reforma agrară din 1921, jud. Iași, dosar 59/1931—1932, f. 76—77.

<sup>116</sup> *Puterea de cumpărare a agricultorilor*, în „Conjunctura economiei românești”, an. I (1936), nr. 3—4, p. 23, 52. Urmare a sporirii volumului de unelte și mașini agricole, atât întreprinderile exportatoare din Statele Unite ale Americii, Germania, Austria, Cehoslovacia, Ungaria, cât și firmele producătoare românești și-au creat reprezentanțe comerciale proprii și și-au asigurat desfacerea, prin intermediul societăților românești specializate în acest comerț. În preajma celui de al doilea război mondial, în România fiintau câteva firme mari, între care amintim: Lanz Mannheim — Germania, cu sediul la București; „Novata” — București, ca reprezentantă a fabricii The Cleveland Tractor Company; „Cietra” din Cleveland — Ohio; International Harvester Corporation — București, ca reprezentantă a firmei cu același nume; H. S. Budapest; „Eberhardt”, „Flöter” și „Westfalia” (toate din Germania); Bächer și Melichor — Cehoslovacia; Clayton — Viena; W. Covarik — Cehoslovacia; „Bühler-Frère” — București; „Semănătoră”, S.A.R. — București, specializată în desfacerea produselor firmelor Hofferr — Schrantz Clayton — Shuttleworth A. G. din Budapesta ș.a. Reșița desfăcea produsele sale prin intermediul reprezentantei cartelului S-comet, care mecia în același timp și vânzarea unor mașini agricole de fabricație americană. Co-comitent, celelalte fabrici românești de mașini și unelte agricole: Schramm, Müttel et Schmidt, S.P.A. — Toplet, Ard. Rîșter—Sibiu, D. Voinea, aveau reprezentanțe la București pentru comerțul cu produsele ce le fabricau (Arh. St. Timișoara, fond Camera Agricolă jud. Timiș Torontal, dosar 2/1938, f. 48, 77—78, 123; Arh. St. Bistrița, Fond Camera Agricolă jud. Năsăud, dosar 545/1935, f. 8—12; Arh. St. Călărași, Fond Camera agricolă jud. Ialomița, dosar 46/1933, f. 33—38; Arh. St. Buzău, Fond Camera Agricolă jud. Buzău, dosar 52/1939; G. Ionescu-Slaești, *În drumul agricole*, București, 1941, p. 92, 93, 97).

<sup>117</sup> Vezi Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 77; N. Georges-J-Roegen, *op. cit.*, p. 334.

niste, inițiate începând din perioada crizei, industria națională de unelte agricole reușește să se dezvolte și să asigure într-un procent mai ridicat cererile agriculturii naționale.

Datele privitoare la perioada 1927—1937 atestă un volum triplă de unelte agricole vândute de fabricile din țară, dar în același timp o reducere de 60% la mașinile desfăcute în interior din fabricația românească. În timp ce în anii 1927—1929 majoritatea consumului — 80% — se acoperea din import, în 1937 producția românească satisfacea circa 70—80% din cererile consumului intern de unelte<sup>118</sup>. Astfel, Fabrica Boesa Română, care în primul deceniu acoperea circa 35% din cererea internă de pluguri, în 1934—1936 desfăcea circa 66% din plugurile vândute în România<sup>119</sup>. Având o calitate similară cu cea a produselor importate, uneltele agricole fabricate în România se vindeau la prețuri mai mici, ceea ce explică și căutarea lor de către agricultori. Astfel, selectoarele importate din Ungaria în 1935 se vindeau în țara noastră cu 60.000 lei bucata, timp în care industria indigenă le oferea cu 16.000 lei<sup>120</sup>; plugurile Reșiței se vindeau cu 30—60% mai ieftin decât cele achiziționate din import<sup>121</sup>.

Aceste fapte confirmă o dezvoltare a industriei naționale de unelte agricole după perioada crizei economice<sup>122</sup>, dar ea continua să rămână încă nesatisfăcătoare și condiționată de puterea de absorbție a maselor rurale. Prețul ridicat al mașinilor și uneltelor agricole și randamentul scăzut al agriculturii puneau mulți țărani în imposibilitatea de a achiziționa un minimum de inventar necesar.

Statistica uneltelor și mașinilor agricole întocmită de Ministerul Agriculturii și Domeniilor în anul 1937 înregistrează un spor însemnat al acestora în raport cu 1927<sup>123</sup>:

Mașini și unelte	1927	Supr. ce revine pe unecaltă (in ha)	1937	Supr. ce revine pe unecaltă (in ha)
Pluguri	1.684.439	7,4	2.264.977	6,1
Grape	1.098.902	11,3	2.065.542	6,6
Care și căruțe	1.660.787	7,4	2.362.926	5,8
Rarițe	319.139	39,0	582.387	24,0
Semănători	42.428	293,4	72.533	191,6
Vinturători-trioare	130.000	96,5*	152.860	90,9
Mașini de recoltat	55.470	224,4	86.306	161,5
Mașini de treier	12.779	982,1*	19.189	724,3
Tractoare	3.257	3.822	4.685**	2959,6

\* Calculat după suprafața medie a anilor 1925—1929.

\*\* Date din 1935. Statistica din 1937 nu înregistrează tractoarele.

<sup>118</sup> Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 254.

<sup>119</sup> C. A. Botez, *op. cit.*, p. 70; ing. C. Ianculescu, *op. cit.*, p. 41—42.

<sup>120</sup> „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Ședința din 14.III.1935, p. 1666; Ședința din 16.III.1935, p. 1713.

<sup>121</sup> C. A. Botez, *op. cit.*, p. 70.

<sup>122</sup> Ion Luca Ciomac, *Actualități agrare*, Făgăraș, Tip. Națigean, p. 33—41; Ion Vasiliu, *op. cit.*, p. 77; *Lucrările Adunării Generale a Uniunii Camerelor de Agricultură, ziua a II-a*, în „Agricultura”, *Buletinul Uniunii Camerelor de agricultură*, nr. 8, iunie, 1929, p. 167.

<sup>123</sup> Ministère de l'Agriculture et des domaines, *L'Agriculture en Roumanie. Album statistique publié à l'occasion du XIVe Congrès international d'Agriculture*.

Față de anul de comparație, când numărul tractoarelor era de 3257, în noiembrie 1935 ele sporesc la 4.686. Locomobilele, necuprinse în prima statistică, sînt fixate în 1935 la 8.984; mașinile de treierat sporesc de la 12.779 la 19.189<sup>124</sup>. Comparativ cu 1927 suprafața medie ce revenea pe țară pentru o mașină sau unealtă agricolă s-a redus considerabil acum. Astfel, la tractoare ca seade de la 3.622 ha la 2.959,6 ha în 1935<sup>125</sup>. Dacă în 1927 nu se înregistrase față de 1905 o ameliorare în privința suprafeței ce revenea unei mașini de treier, după 10 ani, în 1937, se constată o reducere de la 982,1 ha la 724,3 ha.

Din datele statistice, ca și din cele oferite de cercetările întreprinse de I.C.A.R., rezultă o repartitie neuniformă a inventarului agricol pe provincii, pe regiuni agricole sau pe categorii de proprietari. În unele regiuni ale Transilvaniei și pe șesul Dunării, unde s-au conservat cele mai mari proprietăți, tractoarele aveau o largă răspîndire, spre deosebire de șesul Moldovei unde un tractor revenea la 4.325 ha. O mașină de treier revenea la platoul Transilvaniei la 200 ha în medie, în timp ce în Dobrogea, unde treieratul continua să se facă pe seară largă cu ajutorul căilor, ea revenea la 1.660 ha<sup>126</sup>. În 1937, de pildă, Bucovina și Transilvania înregistrau un grad mai înalt de înzestrare, în privința uneltelor<sup>127</sup>:

Unelte	Media pe țară (ha la unealtă)	Vechea Românie	Bucovina	Transilvania
Pluguri	6,1	6,9	4,7	4,8
Grape	6,6	7,8	3,4	5,3
Rărițe	24,0	19,6	143,1	28,8

Dacă în unele localități din Banat și Crișana, mașinile, ca și vitele de tracțiune, depășeau necesarul calculat la suprafața deținută de proprietari<sup>128</sup>, în cele mai multe zone ale țării înzestrarea tehnică rămînea în 1937 o problemă cu 'con-

Bucarest, 1929, p. 74—76; *La Roumanie agricole. Albume statistique*, Bucarest, 1927; Institutul central de statistică, *Statistica agricolă a României. Inventarul agricol în anul 1945*, vol. V, București, Editura Institutului Central de Statistică, 1947, p. 19; Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Direcțiunea economică agrară, *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937*, București, 1939, p. 3; N. Georgescu-Roegen, *op. cit.*, p. 306; Nicolae Mareu, *Investițiile și finanțarea agriculturii în România interbelică*, în „Studii” nr. 3/1970, p. 374; Ion Vasiliu, *op. cit.*, p. 76; Lucrețiu Pătrășcanu, *op. cit.*, p. 69.

<sup>124</sup> Ioan C. Vasiliu, *Problema inventarului agricol în România*, București, Independența economică, 1941, p. 7; Ministerul Agriculturii și Domeniilor... *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937...*, p. 3; „Argus” din 10.V.1936 și 20.V.1935. Statistica din 1937 înregistrează și 20 de selectoare, mașini necuprinse în statistica din 1927.

<sup>125</sup> Ioan C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 7; Alexandru Alimăneșianu, *op. cit.*, p. 36; „Argus” din 10.V.1936.

<sup>126</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor; *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937*; A. Frunzănescu, *Evoluția chestiunii agrare în România...*, p. 137—139.

<sup>127</sup> N. Georgescu-Roegen, *op. cit.*, p. 340; Ministerul Agriculturii și Domeniilor, *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937...*, p. 3.

<sup>128</sup> Institutul Social Banat—Crișana, Timișoara, Tipografia Românească, 1938, p. 274.

sciențe grave pentru agricultură. Această realitate rezultă nu numai din constatările făcute de specialiști pe baza rezultatelor din comunele unde au întreprins anchete, ci și din calculul necesarului de mașini și unelte, stabilit în 1937, în urma centralizării datelor statistice ale Ministerului Agriculturii și Domeniilor<sup>122</sup>. A. Cherdivareanu și N. Cornățeanu stabileau valoarea existentă a inventarului agricol din România la numai 14 miliarde lei, adică la mai puțin de jumătate din valoarea necesară a inventarului. Pentru completarea unui stoc normal de mașini și unelte, agriculturii românești îi trebuiau încă 1.400.000 pluguri, 10.000 garanteri de treier, 200.000 semănători ș.a., a căror valoare se estima la 15.771.000.000 lei. Numai pentru întreținerea stocului anual erau necesari 1.791.500.000 lei<sup>123</sup>.

O mare parte dintre uneltele agricole înregistrate în statistica din 1937 erau, așa cum recunoștea Serviciul Statisticii Agricole, rudimentare<sup>124</sup>. Astfel, o treime din numărul total al plugurilor avea grindelul de lemn<sup>125</sup>. Este necesar de subliniat, de pildă, că în județul Arad, considerat ca unul din județele cu o agricultură bine utilată, G. I. Bungescu înregistrase în 1933, la un total de 30.421 pluguri, 14.762 pluguri cu grindel de lemn<sup>126</sup>.

Statistica inventarului agricol din România apare și mai concludentă dacă avem în vedere înzestrarea tehnică pe categorii de proprietari. Între cele două războaie mondiale mașinile agricole se utilizau, de regulă, pe exploatarea mari și mijlocii. Dacă în primii ani de după reforma agrară lipsa brațelor de muncă a forțat aceste categorii de proprietari să recurgă la mijloace tehnice, începând din perioada crizei, când prețul muncii scade vertiginos, în unele zone ale țării se manifestă o tendință de renunțare la achiziționarea sau chiar la folosirea mașinilor. O dovadă în acest sens o constituie realitatea că între anii 1930 și 1936 cererile de tractoare, ca și numărul tractoarelor importate, s-au micșorat<sup>127</sup>.

Într-o serie de regiuni agricole ale Transilvaniei, în Banat, în județele Brăila și Ialomița, mașinile agricole sînt întâlnite chiar din primii ani de după reformă

<sup>122</sup> Vezi Institutul de științe sociale al României, *60 sate românești cercetate de echipele studențești în vara anului 1938. Ancheta sociologică*, vol. II, București, 1941.

<sup>123</sup> Dr. A. Cherdivareanu, *op. cit.*, p. 50; idem, *Agricultura și industria națională de mașini agricole*, Tiparul moldovenesc, 1939, p. 15—19; N. D. Cornățeanu, *Intervenția statului în domeniul agriculturii*, București, 1939, p. 9; Ion Vasiliu, *Agricultura. În Aspecte ale economiei românești...*, p. 76.

<sup>124</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor..., *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937...*, p. 3.

<sup>125</sup> *Ibidem*, p. 3 și 6; O. Parpală, *op. cit.*, p. 89; N. Marcu, *op. cit.*, p. 575.

<sup>126</sup> G. I. Bungescu, *Ancheta asupra mașinilor agricole*, București, 1933, p. 11; vezi și situația din comuna Bente jud. Alba (*ibidem*, p. 5—7). În județul Caraș, de pildă, primul plug de fier a fost vîndut în vara anului 1936 (Cf. Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1956, p. 58).

<sup>127</sup> Vezi Gh. Bungescu, *Tractorul în agricultura românească*, în „*Viața agricolă*”, an. XXVIII (1937), nr. 11, noiembrie, p. 235; Nicolae Cornățeanu scria că, după calculule mosierului Aurel Pană, efectuate în 1937, neam era mai avantajosă față de 1930, utilizarea forței de muncă manuală decât a mașinilor (vezi N. Cornățeanu, *Tractorul și scierătoare-treierătoare în agricultura noastră*, București, M.O., Imprimeria Națională, 1933, p. 47; idem, *Criza agricolă și criza agrară. În Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale*, București, Asociația Generală a economiștilor din România, 1937, p. 75).

scențe greave pentru agricultură. Această realitate rezultă nu numai din costurile făcute de specialiști pe baza rezultatelor din comunele unde au întreprins anchete, ci și din calculul necesarului de muncă și unelte, stabilit în 1937, în urma centralizării datelor statistice ale Ministerului Agriculturii și Domeniilor<sup>122</sup>. A. Cherdvarencu și N. Cornățeanu stabileau valoarea existentă a inventarului agricol din România la numai 14 miliarde lei, adică la mai puțin de jumătate din valoarea necesară a inventarului. Pentru completarea unui stoc normal de muncă și unelte, agricultura românească îi trebuia încă 1.400.000 pluguri, 10.000 garajuri de tractor, 100.000 semănători ș.a., a căror valoare se estimă la 15.771.000.000 lei. Numai pentru întreținerea stocului anual erau necesari 1.791.500.000 lei<sup>123</sup>.

O mare parte dintre uneltele agricole înregistrate în statistica din 1937 erau, așa cum recunoștea Serviciul Statisticii Agricole, rudimentare<sup>124</sup>. Astfel, o treime din numărul total al plugurilor avea grindeul de lemn<sup>125</sup>. Este necesar de subliniat, de pildă, că în județul Arad, considerat ca unul din județele cu o agricultură bine utilată, G. I. Bungescu înregistrase în 1933, la un total de 30.421 pluguri, 14.762 pluguri cu grindei de lemn<sup>126</sup>.

Statistica inventarului agricol din România apare și mai concludentă dacă avem în vedere înzestrarea tehnică pe categorii de proprietari. Între cele două războaie mondiale mașinile agricole se utilizau, de regulă, pe exploatările mari și mijlocii. Dacă în primii ani de după reforma agrară lipsa brațelor de muncă a forțat aceste categorii de proprietari să recurgă la mijloace tehnice, începând din perioada crizei, când prețul muncii scade vertiginos, în unele zone ale țării se manifestă o tendință de renunțare la achiziționarea sau chiar la folosirea mașinilor. O dovadă în acest sens o constituie realitatea că între anii 1930 și 1936 cererile de tractoare, ca și numărul tractoarelor importate, s-au micșorat<sup>127</sup>.

Într-o serie de regiuni agricole ale Transilvaniei, în Banat, în județele Brăila și Ialomița, mașinile agricole sînt înfîlțite chiar din primii ani de după reformă

<sup>122</sup> Vezi Institutul de științe sociale al României, *60 sate românești cercetate de echipele studențești în vara anului 1938. Ancheta sociologică*, vol. II, București, 1941.

<sup>123</sup> Dr. A. Cherdvarencu, *op. cit.*, p. 50; idem, *Agricultura și industria națională de mașini agricole*, Tiparul moldovenesc, 1939, p. 15—18; N. D. Cornățeanu, *Intervenția statului în domeniul agriculturii*, București, 1939, p. 9; Ion Vasiliu, *Agricultura, în Aspecte ale economiei românești...*, p. 76.

<sup>124</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor..., *Statistica mașinilor și uneltele agricole pe anul 1937...*, p. 3.

<sup>125</sup> *Ibidem*, p. 3 și 6; O. Părpală, *op. cit.*, p. 89; N. Marcu, *op. cit.*, p. 575.

<sup>126</sup> G. I. Bungescu, *Ancheta asupra mașinilor agricole*, București, 1933, p. 11; Vezi și situația din comuna Bente jud. Alba (*ibidem*, p. 5—7). În județul Caraș, de pildă, primul plug de fier a fost vîndut în vara anului 1936 (Cf. Costin Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1956, p. 38).

<sup>127</sup> Vezi Gh. Bungescu, *Tractorul în agricultura românească*, în „*Viața agricolă*”, an. XXVIII (1937), nr. 11, noiembrie, p. 235; Nicolae Cornățeanu scria că, după calculul mosierului Aurel Pană, efectuate în 1937, neam era mai avantajoasă față de 1930, utilizarea forței de muncă manuală decât a mașinilor (vezi N. Cornățeanu, *Tractorul și secerătoarea-triecerătoare în agricultura noastră*, București, M.O., Imprimeria Națională, 1933, p. 47; idem, *Criza agricolă și criza agrară, în Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale*, București, Asociația generală a economiștilor din România, 1937, p. 79).

și pe unele proprietăți mici<sup>135</sup>. Dar, în multe regiuni ale țării, mașini ca semănătoare, vînturătoarea ș.a. n-au pătruns în gospodăria țărănească<sup>136</sup>.

Exploatarea moșierească dispunea, în general, de unelte de mai bună calitate decît cele ale gospodăriei țărănești<sup>137</sup>. Acest fapt îi permitea ca, printr-o folosire intensă a inventarului agricol, ea să obțină rezultate superioare față de cele realizate de micii proprietari. Cu toate progresele realizate în direcția înzestrării tehnice a moșiilor, marea proprietate continua să păstreze un inventar învechit. În 1933, de pildă, în județul Arad, moșierimea dispunea, la fel ca și o parte a țărănimii, de pluguri cu grindei de lemn<sup>138</sup>. În 1937 cea mai mare parte din mașinile de treier înregistrate, care aparțineau în marea lor majoritate moșierilor, erau, după cum constata Serviciul Statisticii Agricole, trecute de limita uzajului normal<sup>139</sup>.

Spre deosebire de proprietatea mare și mijlocie care dispunea, totuși, de un inventar modern și de mașini agricole, o parte din gospodăriile țăranilor cu proprietăți mici erau lipsite de unelte indispensabile pentru cultura solului<sup>140</sup>. Recensămîntul din 1930 stabilea că circa 30% din exploatațile țărănești nu dispuneau de pluguri. În acel an, la exploatațile avînd o întindere între 0,1 și 3 ha, un plug revenea la 3 gospodării. În grupa exploataților de la 1,1 la 3 ha, ce reprezentau 33,5% din totalul exploataților agricole ale României, deci la mai mult de o treime din gospodării, un plug revenea la circa 3 gospodării, o grapă la 4 gospodării, iar o semănătoare la peste 1.850 gospodării<sup>141</sup>. Din cele 13.271 gospodării cercetate în vara anului 1938 de echipele studențești, numai jumătate dispuneau de pluguri, deși întinderea exploataților luate în studiu mergea pînă la peste 7 ha<sup>142</sup>.

Multe gospodării țărănești erau lipsite și de inventarul viu. Statistica din 1935 a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, care înregistrează animalele pe grupe de gospodării, stabilea că 36,9% din gospodării nu aveau nici o vită trăgătoare; 10,9% din ele dispuneau de un singur animal și abia 40,6% de un atelaj complet, în timp ce 11,6% din gospodării posedau peste 3 vite de muncă<sup>143</sup>. Repartiția animalelor după mărimea exploatații apare și mai evidentă, demonstrînd slaba înzestrare a gospodăriilor mici<sup>144</sup> (vezi tabelul de la p. 366).

La cele 11.677 gospodării de pe cuprinsul întregii țări, cercetate de echipele studențești, un cal revenea la 1,6 gospodării, un bou la 5 gospodării, sau un cal

<sup>135</sup> Alex. Constantinescu, *Reforma agrară*, în „Democrația”, București, an. XI (1923), nr. 4, aprilie, p. 6; D. Ticulescu, *Cîteva date despre exploatațiunile agricole din Șanț*, în „Sociologie românească”, București, an. I (1936), nr. 10, octombrie, p. 21; Al. Berbat, *Inventarul și bugetul real al unei gospodării țărănești din Țara Oltului*, în „Sociologie românească”, București, an. III (1938), nr. 1—3, ianuarie—martie, p. 27—28.

<sup>136</sup> N. Cornățeanu, *Tractorul și secerătoarea-treierătoare în agricultura noastră*, p. 52—53; Paul Nițescu, *op. cit.*, p. 30.

<sup>137</sup> G. I. Bungescu, *op. cit.*, p. 5—12.

<sup>138</sup> *Ibidem*, p. 11.

<sup>139</sup> Ministerul Agriculturii și Domeniilor..., *Statistica mașinilor și uneltelor agricole pe anul 1937...*, p. 3.

<sup>140</sup> Vezi Institutul de științe sociale al României, *60 sate românești*, vol. II, București, 1941.

<sup>141</sup> Costin Murgescu, *op. cit.*, p. 58; N. Georgescu-Roegen, *op. cit.*, p. 340.

<sup>142</sup> Ion Vasiliu, *op. cit.*, p. 84.

<sup>143</sup> Ing. Ioan C. Vasiliu, *Economia românească în conjunctura actuală*, în „Viața agricolă”, an. XXXI (1940), nr. 2, februarie, p. 40.

<sup>144</sup> Ioan C. Vasiliu, *Problema inventarului agricol în România*, București, Independența economică, 1941, p. 35.



Număr de capete	Mărimea exploatării				
	0-1 ha	1-3 ha	3-5 ha	5-10 ha	Peste 10 ha
0 capete	62,5	48,5	27,9	18,5	10,4
1 animal	11,9	13,2	12,0	8,5	5,3
2 animale	20,6	34,4	51,5	56,2	38,6
3-5 animale	2,1	3,6	8,3	16,1	35,1
peste 5 animale	0,2	0,3	0,3	0,7	16,0

la 7,8 ha și un bou la 21,3 ha<sup>145</sup>. La 13.271 exploatări țărănești cu proprietăți între 0 și peste 7 ha cercetate de echipele studențești în vara anului 1938, rezulta că 20% din totalul lor erau lipsite de o pereche de vite de muncă<sup>146</sup>.

Toate studiile întreprinse de Institutul de Cercetări Agronomice al României au evidențiat un raport invers proporțional între întinderea exploatării și valoarea investițiilor în inventar pe gospodării. Din cercetarea întreprinsă în anii 1932-1933 pe 15.158 de exploatări de întinderi diferite, rezultă că valoarea inventarului mort pe ha la proprietatea de peste 100 ha era cu 47% mai mică decât cea a inventarului folosit în exploatarea care avea mai puțin de 3 ha<sup>147</sup>. Valoarea ridicată a inventarului mort la gospodăria mică era dată, în majoritatea cazurilor, de posesiunea carului și a plugului, ca și de alte unelte mici, indispensabile oricărei gospodării, indiferent de întinderea ei<sup>148</sup>.

Exploatarea țărănească era obligată să suporte nu numai sarcini mai ridicate pe unitatea de suprafață în comparație cu exploatarea mare, ci și un amortisment similar. În condițiile rentabilității reduse, realizată de agricultura parcelară, aceasta nu-și putea reînnoi inventarul.

Înzestrarea tehnică a agriculturii românești și gradul de intensitate apar mai evidente dacă avem în vedere situația ei în comparație cu alte țări. I.C.A.R.-ul stabilea media investițiilor în inventar pe ha de teren arabil din România, în anul 1928, la 1.000 lei<sup>149</sup>. Majoritatea cercetărilor efectuate între cele două războaie mondiale stabilesc valoarea investițiilor la ha în jurul acestei sume<sup>150</sup>. La unele grupe de gospodării studiate, valoarea investițiilor în inventarul mort cobora însă sub nivelul sumei de 1.000 lei la ha. Astfel, la gospodăriile țărănești cercetate de Gh. Șt. Ciulea în 1931 în Banat și în Moldova, media valorii investițiilor era de 936 lei pentru cele din prima provincie și de 760 lei pentru cele din urmă<sup>151</sup>.

În timp ce în România valoarea investițiilor în inventar pe ha de teren arabil era de numai 1.000 lei, în Bulgaria ea se ridica la 2.000 lei, în Polonia la 3.000 lei, în Germania la 18.000 lei, iar în Elveția la 42.000 lei<sup>152</sup>. La un număr

<sup>145</sup> Virgil N. Madgearu, *op. cit.*, p. 61--62.

<sup>146</sup> Ion Vasiliu, *Agricultura. în Aspecte ale economiei românești*, p. 61.

<sup>147</sup> N. D. Cornățeanu, *Condițiile pentru intensificarea agriculturii românești*. București, Imprimeria Națională, 1943, p. 54-57; N. Cornățeanu, *Cercetări asupra rentabilității gospodăriei țărănești*. București, M.O., Imprimeria Națională, 1933, p. 96.

<sup>148</sup> Al. Barbat, *op. cit.*, p. 27-28; D. Ticulescu, *op. cit.*, p. 21.

<sup>149</sup> Dr. A. Cherdivarencu, *Stocul actual și cel strict necesar de unelte și mașini agricole*, în „Viața agricolă”, an XXX (1939), nr. 2, februarie p. 49.

<sup>150</sup> *Ibidem*; Gh. Bungescu, *op. cit.*, p. 25; Nicolae Marcu, *op. cit.*, p. 574.

<sup>151</sup> Ing. Gh. Șt. Ciulea, *Bugete țărănești în 1931, în Studii privitoare la prețuri și rentabilitate în agricultura României*, București, 1936, p. 73.

<sup>152</sup> Dr. A. Cherdivarencu, *op. cit.*, p. 49.

de 323 gospodării din România, cercetate în anii 1936—1937, valoarea medie a investițiilor la ha în capital de exploatare (mașini, unelte, vite de muncă, vite de rentă, capital de rulment) și valoarea investițiilor totale, comparată cu situația gospodăriilor din alte state, era cea mai scăzută <sup>153</sup>:

Tara	Capital de exploatare în franci aur pe ha	Capital total în franci aur pe ha
Elveția	1.318	6.687
Norvegia	509	2.275
Suedia	397	1.472
Austria (1933)	370	1.306
Danemarca (exploatări mici)	341	1.458
Ungaria (exploatări mici)	242	1.536
Danemarca (exploatări mari)	241	1.143
Flanda	130	613
România	106	501

În preajma celui de al doilea război mondial, România ocupa între 20 de state europene locul al treilea ca suprafață cultivabilă și ultimul loc în ceea ce privea inventarul folosit. Astfel, Anglia utiliza pentru 5.000.000 ha cultivabile 21.000 tractoare, Italia la cele 13.000.000 ha cultivabile folosea 30.000 tractoare, în timp ce România la cele aproape 14.000.000 ha cultivabile poseda doar 3.500 tractoare <sup>154</sup>.

Slabă înzestrare tehnică a agriculturii a obligat cercurile guvernante să inițieze noi măsuri pentru rezolvarea chestiunii. Între ele, cea mai importantă apare legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii din 22 martie 1937 <sup>155</sup>. Ea cuprinde un ansamblu de norme menite să sprijine dezvoltarea fabricilor de unelte agricole din țară și să favorizeze importul mașinilor și uneltelor pe care industria națională nu le realiza. În baza ei, mașinile și unelte din producția internă se „cupizau”, acordându-li-se preferințe la desfacere. Fabricile de unelte agricole ce se înființau după apariția legii erau scutite, până la 1 aprilie 1947, de 50% din impozitele către stat, județ și comună, iar cele de prelucrare a produselor agricole de 25% din aceleași impozite. Agricultorii, cooperativele, asociațiile, camerele de agricultură și alte instituții cu caracter agricol care importau mașini ce nu se produceau în țară erau scutite până la 1 aprilie 1947 de taxele vamale.

Ca urmare a punerii în aplicare a dispozițiilor Codului Agricol, agricultorii români au putut achiziționa un număr ridicat de mașini fără a mai plăti taxele vamale sau taxa de 12% ad-valorem. Astfel, decretul-lege din 9 iulie 1937 scutea de taxa de 12% ad-valorem 100 de mașini de treier și 2.000 mașini de semănat importate din Cehoslovacia, Ungaria și Germania <sup>156</sup>, decretul din 7 octombrie același an scutea de taxa ad-valorem 200 de tractoare și pluguri importate <sup>157</sup> etc. <sup>158</sup> Reducerile acordate după 1937 la importul mașinilor agricole au realizat

<sup>153</sup> N. D. Cornățeanu, *Condițiile pentru intensificarea agriculturii românești...*, p. 52.

<sup>154</sup> „Argus” din 23.X.1943.

<sup>155</sup> „Monitorul Oficial”, nr. 67 din 22.III.1937.

<sup>156</sup> C. Hamangiu, *op. cit.*, vol. XXV, partea a II-a (1937), p. 1501.

<sup>157</sup> *Ibidem*, p. 1902.

<sup>158</sup> Vezi și „Monitorul Oficial”, nr. 23 din 28.I.1939.

o creștere a sarcinilor ce apăreau asupra inventarului agricol și care se ridicau uneori până la 20% din prețul de cost al utilajului respectiv<sup>159</sup>. Înaintea chiar și unor plăceri mai înstărite posibilitatea de a achiziționa un inventar modern

Sursele care stabilesc totalul mașinilor agricole cumpărate de agricultorii din 1937 până în 1939, sau din 1935 când statul a Ministerului de Agricultură fixează totalul tractoarelor la 4.683 și până în 1939, sînt contadictorii, uneori chiar la același autor. Ne-am oprit la datele oferite de Consiliul Superior Economice pe considerentul că autorii studiilor inserate în volumul *Aspecte ale economiei românești*, încercînd să schițeze perspectiva dezvoltării economice a țării, au efectuat o analiză a stării de fapt a economiei naționale care trebuia să fie și epuizantă și apropiată de cea reală. După informațiile oferite de Ion Vasiliu, în perioada 1937—1939 au intrat în România și au fost destinate agriculturii circa 700 de tractoare<sup>160</sup>, ceea ce reprezintă de fapt un ritm anual de înzestrare similar celui din perioada 1927—1935. O creștere simțitoare au înregistrat-o mașinile de tractier, care au sporit în numai trei ani, din 1935 până în 1938, cu 1.164 bucăți. În 1939 agricultura românească era dotată în plus cu 1.255 selectoare, a căror achiziționare s-a făcut pe scară largă după ieșirea României din criză<sup>161</sup>. Deși înlesnirile acordate agricultorilor pentru achiziționarea de inventar modern au contribuit la o mai bună înzestrare a exploatărilor agricole, efectele lor au fost prea puțin resimțite în gospodăria țărănească<sup>162</sup>.

Marea masă rurală nu putea să-și cumpere, datorită lipsei de capital și slabei rentabilități a gospodăriei țărănești, nici în aceste condiții, mașinile necesare. Conștiente de această realitate, cecurile conducătoare din România au hotărât să creeze, în baza Codului agricol, o serie de centre agricole<sup>163</sup>, înzestrate cu tractoare și alte mașini care să fie puse la dispoziția sătenilor, la prețuri convenabile, în timpul campaniilor agricole. Ministerul Agriculturii și-a propus să înființeze până la sfîrșitul anului 1937 un număr de 100 de centre cu un total de 400 tractoare, dar în noiembrie a aceluiași an nu funcționau decît 41 de centre cu 106 de tractoare<sup>164</sup>. În toamna anului 1938 numărul tractoarelor puse la dispoziția țărănilor de Camerele de agricultură pe această cale sporise abia la 234<sup>165</sup>. Nu cunoaștem întreaga activitate desfășurată de centrele agricole. Din datele referitoare la unele județe rezultă însă că volumul de lucrări executate prin intermediul lor, deși de o calitate superioară celor efectuate cu mijloace rudimentare, a fost redus. În toamna anului 1937, de pildă, în județul Dolj s-au arat cu tractoarele centrelor agricole doar 600 ha, iar în județul Ialomița 1626 ha<sup>166</sup>.

<sup>159</sup> „Argus” din 4.I.1940.

<sup>160</sup> Ion Vasiliu, *op. cit.*, p. 77; Ioan C. Vasiliu, în lucrarea *Problema inventarului agricol în România*, 1941, p. 7, fixează numărul tractoarelor existente în 1939 la 5.732 buc.

<sup>161</sup> Ioan C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 7.

<sup>162</sup> Ministerul Agriculturii, Domeniilor și Cooperăției, *Dezbaterile sesiunii a II-a. Programul de activitate al ministerului. Repartiția fondului de încurajarea agriculturii. Bugetul ministerului*, București, Tiparul „Cartea Românească”, 1938, p. 15—16.

<sup>163</sup> Vezi „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Ședința din 18.I.1937, p. 623—624; Ședința din 27.II.1937, p. 1667. Încă din anii 1935—1936, statul pune la dispoziția țărănilor, contra unei taxe, o parte din mașinile sale, în special selectoarele cu care erau înzestrate centrele agricole cu caracter experimental (vezi „Argus” din 20.I.1935 și 8.IV.1936; Vasile P. Sassu, *Sprîjinirea economică a satelor*, București, 1936, p. 25).

<sup>164</sup> Gh. Bungescu, *Tractorul în agricultura românească*, în „Viața agricolă”, an. XXVIII (1937), nr. 11, noiembrie, p. 235.

<sup>165</sup> G. Ionescu-Sisești, *Indrumări agricole*, p. 313.

<sup>166</sup> „Argus”, din 11.IX.1937.

Paralel a fost repusă la ordinea zilei problema sprijinirii obștilor de exploatare<sup>167</sup>. Deși după acest an în unele comune asociațiile țărănești au reușit să intre în stăpînirea unor mașini, cumpărate cu sprijinul acordat de băncile populare<sup>168</sup>, procesul era departe de a deveni general.

După încheierea acordului economic cu Germania din martie 1939, România a intensificat importul mașinilor agricole din această țară. În primăvara anului 1939 Ministerul Agriculturii s-a angajat să achiziționeze, pentru a vinde țărănilor, mașini în valoare de un miliard lei<sup>169</sup>. Acest acord a dus la limitarea importului din statele din care România cumpărase pînă atunci cantități mari de mașini și unelte. După semnarea lui, Germania participă la aprovizionarea agriculturii românești cu 2/3 din mașini și unelte, iar industria națională cu 1/3, dintre care Reșița cu 80%<sup>170</sup>.

Pe baza acordului cu Germania cercurile guvernante au căutat să asigure o cifră mai bună înzestrare cu inventar a agriculturii românești, căreia îi lipseau, așa cum arăta N. D. Cornățeanu, 1.400.000 pluguri, 200.000 semănători, 100.000 garnituri de treier, câteva mii de tractoare, cositori, secerători ș.a.<sup>171</sup>.

Ca și în anii anteriori, prețurile de vizare ridicate<sup>172</sup> împiedicau însă desfacerea unui volum sporit de utilaje agricole. În 1939, un plug Sack, cu o brazdă, greu de 77 kg, se putea achiziționa cu 853 kg de grâu sau cu 900 kg de porumb. În 1940, o batoză cu toba de 1370 mm se cumpăra în Germania cu 2,67 vagoane de grâu și se importa în România cu 6,48 vagoane de grâu; pentru același tractor în Germania se plăteau 2,61 vagoane de grâu, iar în România 5,12 vagoane de grâu<sup>173</sup>.

Deși pe calea acordului cu Germania, România a reușit să achiziționeze un număr relativ ridicat de mașini și unelte, problema inventarului agricol s-a complicat în anii 1939—1940, pe de altă parte, prin reducerea considerabilă a numărului vitelor de muncă. O dată cu concentrările, în primăvara anului 1939, au început și rechizițiile. Valoarea lor a fost în anii 1939—1940 de 2.260.000.000 lei, pentru care țărănișii nu au primit nici o despăgubire<sup>174</sup>. Ca urmare a acestui fapt, în cele mai multe localități ale țării vitele de muncă s-au împuținat. Senatorul Ioan P. Ioan arăta că în multe comune ale județului Putna, în 1940, contingentul de vite existent nu putea asigura exploatarea pămîntului. În regiunea agricolă Vrancea, de pildă, nu mai rămăsese decît un sfert din numărul existent la începutul anului 1939. În comuna Vărsătura, din 90 de perechi de boi, cite existau la începutul anului 1939, mai existau doar 20 de perechi; comuna Nănești, cu peste o mie de ha arabile, rămăsese cu numai 6 perechi de boi și cu 25 perechi de cai<sup>175</sup>.

<sup>167</sup> „Dezbaterile Adunării deputaților”, Ședința din 28.1.1937, p. 1131.

<sup>168</sup> Vezi: Arh. St. București, Fond. Centrocoop. Obștile de arîndare și cumpărare, dosar 33/423/1939, f. 18 și urm.; 33/1/1931—1948, f. 3—4; 15/158/1921—1926, f. 14.

<sup>169</sup> Arh. St. Timișoara, Fond Rezidența, Ținut Timiș, dosar 22/1939—1940, f. 2—3.

<sup>170</sup> Ioan C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 30.

<sup>171</sup> N. D. Cornățeanu, *Intervenția statului în domeniul agriculturii*, București, 1939, p. 8.

<sup>172</sup> Vezi „Argus” din 2.II.1940.

<sup>173</sup> Ioan C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 30—31.

<sup>174</sup> Al. Gh. Savu, *Date privind luptele țărănești în perioada dictaturii regale*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 6/1964, p. 38.

<sup>175</sup> Ioan P. Ioan, *Influența trusturilor și cartelurilor asupra agriculturii și creșterii vitelor (Contribuțiuni la economia națională)*, București, Imprimeriile Statului, 1940, p. 36.

În toamna anului 1940 situația inventarului viu devenise atât de critică încât Ministerul Agriculturii apela, la 19 noiembrie 1940, la Camerele agricole să desfășoare propagandă la sate pentru ca țărani să folosească la jug cele 1.300.000 de vaci care mai existau atunci în România<sup>176</sup>. Recensământul din 1941 nu înregistrează un deficit prea mare de vite de muncă în comparație cu anul 1939. El este stabil, procentual, cu numai 13% mai mic<sup>177</sup>. Modul cum a fost el întocmit nu ne oferă garanții suficiente asupra exactității cifrelor. Ion Vasiliu, care a prelucrat o parte din datele lui, recunoștea, în acel an, că nu se putea cunoaște cu precizie nici numărul, nici valoarea inventarului de care dispunea agricultura<sup>178</sup>. Dar, din numărul total al vitelor de muncă existente în 1941, o parte fuseseră rechiziționate, ceea ce împunea cu necesitate găsirea unor soluții care să faciliteze cultivarea întregului sol al țării.

Soluția a fost găsită, ca și în anii anteriori, în înzestrarea agriculturii cu inventar modern. Dar, în preajma intrării României în cel de-al doilea război mondial, statul, pentru a spori veniturile sale, a anulat scutirile de vamă pentru importul mașinilor, ce fuseseră acordate, mai ales, după 1937. În 1940, statul încasa de la cumpărător numai pentru vama și transportul mașinilor sume ce se ridicau, uneori, pînă la 50% din valoarea lor. Pentru un tractor de 30—50 HP, de exemplu, transportul de la Giurgiu la București și vama costau 50.000 de lei, sumă ce reprezenta circa 20% din prețul de cost<sup>179</sup>.

Gubernul dictaturii militar-fasciste, încheind, în decembrie 1940<sup>180</sup>, acordul economic cu cel de la Berlin, a încercat să compenseze lipsa inventarului. În mod special a celui viu, prin achiziționarea unui număr ridicat de mașini agricole. Paralel, începînd din februarie 1941, el a obligat Uzinele Resița, Fabrica Schramm, Hüttl et Schmidt, Uzinele Statului Hunedoara, Industria Sirmei și Fabrica de lanțuri din Timișoara, printr-o serie de decizii ministeriale, să asigure o producție anuală de 9.000 de pluguri, 12.000 de grape, 10.000 de prășitoare, 244.000 de cazmale și lopți, 1.550.000 de sape, 600.000 de furci și 1.200 tone fiare de plug<sup>181</sup>.

Contingentele stabilite prin deciziile ministeriale reprezentau cifre inferioare capacității de producție a întreprinderilor respective. Explicația trebuie căutată pe de o parte, în faptul că fabricile în cauză își profilaseră producția pe produse necesare războiului, iar pe de altă parte, în comenzile făcute în Germania<sup>182</sup>, care duceau în mod nemijlocit la limitarea producției interne. Astfel, după mai bine de două decenii de la înfăptuirea reformei agrare, această industrie era frînată în dezvoltarea sa, ceea ce făcea ca dezideratul exprimat de specialiști în legătură cu

<sup>176</sup> Vezi Arh. St. Timișoara, Fond Camera agricolă jud. Timiș — Torontal, dosar 35/1940, f. 34—35; Arh. St. Rădăuți, Fond Prefectura jud. Rădăuți, dosar 27/1940, f. 289.

<sup>177</sup> Institutul Central de Statistică, *Statistica agricolă a României. Inventarul agricol în anul 1945*, vol. I, Editura Institutului Central de Statistică, 1947, p. 14.

<sup>178</sup> Ioan C. Vasiliu, *op. cit.*, p. 22.

<sup>179</sup> Vezi C. Hamangiu, *op. cit.*, vol. XXVIII, partea I, 1940, p. 827, 1316; „Argus” din 4.I.1940 și 2.II.1940; „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Ședința din 13.III.1940, p. 163—164.

<sup>180</sup> C. Hamangiu, *op. cit.*, vol. XXIX, partea I, 1941, p. 162, 209.

<sup>181</sup> *Ibidem*, vol. XXX, partea I, 1942, p. 1137; „Monitorul Oficial”, nr. 76 din 1.IV.1942; nr. 31 din 2.III.1943; Consiliul Legislativ, *Colecțiune de legi și regulamente*, tom. XXI (1943), martie, p. 197. Contingentele pe anii următori prevăd cote care diferă puțin la unele produse față de cele fixate prin decizia din februarie 1941.

<sup>182</sup> Vezi C. Hamangiu, *op. cit.*, vol. XXX, partea a II-a, 1942, p. 2107. Valoarea importului din Germania se ridică la 12.000.000 R.M.

sprijinirea încurajării industriei românești de mașini și unelte agricole să capete o însemnătate sporită<sup>103</sup>.

Dar, în anul celui de-al doilea război mondial Germania și-a respectat parțial obligațiile contractuale ce și le asenase prin acordul economic. Dacă pe anii 1940—1942 Germania a livrat majoritatea mașinilor agricole, în 1943 c. n-a mai furnizat decât 21% din comenzi, iar în 1944 numai 11,0%<sup>104</sup>.

Pe ce altă parte, în perioada războiului puterea reală de cumpărare a țărânilor stăzînd, aceasta nu a mai putut achiziționa mașinile importate. În toamna anului 1942 o tocătoare de nutreț produsă de fabrica And. Rieger din Sibiu se vindea cu 15.253 lei; în același timp, prețul zilei de muncă în județul Suceava oscila pentru bărbați între 1,00 și 2,00 lei<sup>105</sup>, ceea ce însemna că pentru cumpărarea ei erau necesare în medie 182 de zile de muncă. Față de 1939, în 1943, prețul mașinilor a înregistrat sporuri mici și uneori a rămas chiar staționar. În același timp, prețul cerealelor a sporit într-un ritm superior celui înregistrat de mașinile agricole<sup>106</sup>. Deși între prețul cerealelor și cel al mașinilor se crea, comparativ cu anii anteriori, un raport favorabil producătorilor agricoli, creșterea puterii lor de cumpărare era aparentă întrucît țărânilor era supusă unui intens proces de ruinare prin măsurile dictaturii militar-fasciste, care anihilau de fapt avantajele teoretice ale acestui raport.

În condițiile cînd, datorită lipsei vitelor de muncă, guvernul a încercat să determine pe agricultori să recurgă la mijloace de tracțiune mecanică și cînd un tractor Lanz de 25 HP, de pildă, se vindea cu 273.855 lei<sup>107</sup>, o asemenea acțiune nu putea să dea rezultate. Pe acest considerent, la ordinea zilei a fost înscrisă chestiunea creării obștilor satești, ca o măsură menită să asigure, între altele, inventarea necesară țărânilor. Ideea obștilor este reluată tot mai insistent, începînd din 1936, cînd datorită rechizițiilor, lipsa animalelor de tracțiune devenise o problemă de care depindea asigurarea exploatării solului țării<sup>108</sup>. După încheierea acordului economic cu Germania, în concepția promotorilor ideii de asociație, obștile trebuiau să apară totodată ca asociații menite să asigure un deșeu pentru mașinile produse de Germania și să garanteze un export sporit de cereale<sup>109</sup>.

Încă din toamna anului 1941, cercurile conducătoare din România au ridicat chestiunea înființării unor asociații pentru exploatarea mașinilor care să le încheieze la țărani. Dar, unii specialiști au considerat o asemenea măsură ca fiind nerentabilă pe considerentul că ea nu ar fi putut colabora cu milioane de mici proprietari ai unor loturi dispersate. De aceea, soluția a fost abandonată, recurgîndu-

<sup>103</sup> Cu toate rezervele manifestate de unii autori față de necesitatea dezvoltării industriei naționale de mașini și unelte agricole, dominantă rămîne însă revendicarea sprijinirii ei (vezi V. Madgearu, *Agrarianism, capitalism, imperialism*, București, Editura „Economistul”, S. A., 1936, p. 35; Ioan C. Vasiliu, *Industrializarea agriculturii românești*, în „Agricultura nouă”, Cluj, an. VIII (1941), nr. 7—8, iulie—august, p. 243—245; M. Manoiilescu, *Criza agricolă în cadrul internațional*, în „Viața agricolă”, an. XXIV (1933), nr. 3, martie, p. 123; Prof. Ștefan I. Dumitrescu, *Problema rentabilității în agricultură*, Tipografia „Remus Cioflec”, 1944, p. 6.

<sup>104</sup> Tudor Savin, *Economia românească sub jugul imperialismului german*, Editura „Scînteia”, 1946, p. 41.

<sup>105</sup> Vezi Arh. St. Radauți, Fond Prefectura jud. Radauți, dosar 24/1943, f. 54—55; Arh. St. Slatina, fond Camera agricolă jud. Olt, dosar 16/1944, f. 4.

<sup>106</sup> În 1939 vagonul de grâu se vindea cu 42.000 lei; în 1943 acesta a crescut la 220.000 lei, timp în care prețul triorului, de pildă, a rămas staționar („Argus” din 21. III. 1943).

<sup>107</sup> Vezi Arh. St. Suceava, Fond Camera agricolă jud. Suceava, dosar 126/1941, f. 4—5.

<sup>108</sup> Ing. C. Ianculescu, *Organizarea producției agricole prin asociații rurale*, București, Socec, S.A., p. 19—26; Dr. N. D. Cornățeanu, *Intervenția statului în domeniul agriculturii*, București, M.O., Imprimeria Națională, 1939, p. 10.

<sup>109</sup> Vezi „Argus” din 6. II. 1944.

se la obști. La 24 iunie 1942, guvernul Antonescu a emis decretul-lege pentru înființarea obștilor țărănești<sup>192</sup>. În baza lui, a legii pentru persoanele juridice și a legii pentru organizarea și încurajarea agriculturii, s-au constituit obștile sau asociațiile pentru cumpărarea și exploatarea de tractoare și mașini agricole care urmăreau altă exploatarea mai rațională a pământului, cât și achiziționarea de mașini, așa cum reiese din însuși titlul legii<sup>191</sup>.

Lipsiți de inventarul viu, când acesta începe să înregistreze o scădere vertiginosă în raport cu anii anteriori<sup>192</sup>, mulți țărani au făcut eforturi materiale pentru a găsi sumele necesare spre a putea deveni membri ai obștilor. Din analiza componenței citorva zece de obști de cumpărare și exploatare a mașinilor agricole de pe cuprinsul de atunci al întregii țări rezultă că mulți asociați dispuneau de suprafețe de pământ mici, uneori chiar de câte un ha<sup>193</sup>. Obștile care au reușit să achiziționeze mașini agricole au putut să cultive întregul pământ al asociațiilor. Cum Germania nu a livrat României întregul stoc de mașini și unelte, multe din aceste obști au rămas însă asociații formale. Această cauză a determinat chiar guvernul Antonescu să ia măsuri în 1943 pentru a împiedica, pe cale administrativă, constituirea a noi obști<sup>194</sup>.

În 1944 existau 426 asociații de procurare și exploatare în comun a mașinilor, dintre care 109 cooperative, 122 obști și 195 de asociații diferite<sup>195</sup>. Nu cunoaștem numărul tractoarelor și al altor mașini achiziționate de aceste obști în anii războiului. Din statistica inventarului agricol al României, întocmită în 1945, rezultă că în acel an rămăseseră în țară 8.990 de tractoare, dintre care 1.185 aparțineau exploataților agricole cu 1—5 ha; 2.285 celor având între 6 și 25 ha; 1.673 celor cu proprietăți între 26 și 100 ha, iar restul moșiilor mai mari de 100 ha<sup>196</sup>.

Ca rezultat al acordului economic încheiat de guvernul dictaturii militarofasciste cu Germania, în anii 1941—1943 s-au importat 70.852 de pluguri cu tracțiune animală, 14.200 de grape, 40.230 prășitoare, 1.480 secerători-legători, 682 batoze și altele, în valoare estimată la 9.000.000.000 lei, ajungându-se ca numărul total al diferitelor mașini posedate de agricultorii români să se ridice la 2.850.500 bucăți<sup>197</sup>. Numărul tractoarelor a crescut de la 3.296, în 1940, la 8.589 în 1944. Dintre

<sup>190</sup> Vezi Costin Murgescu, *op. cit.*, p. 101—102.

<sup>191</sup> A. D. Carabella, *Micii plugari pot folosi tractorul?*, în „Pagini agrare și sociale”, București, an. XX (1943), nr. 3, martie, p. 68.

<sup>192</sup> Față de anul 1939, când totalul vitelor de muncă era de 1.873.000 bucăți, în 1941 ele scad la 1.629.000 sau 87% ; în 1942 se înregistrează o creștere pînă la 1.663.000 sau la 99,5% ; în 1943 scad din nou la 1.843.000 sau la 98,4%, pentru ca în 1945 să se ajungă la 1.293.000 capete sau la 69,0% față de 1939. În 1943 reveneau 21,6 vite de muncă la 100 ha arabile, pentru ca în 1945 numărul lor să scadă la 15,3 bucăți. În aceste cifre se includ și vacile folosite la munca cimpului (vezi Institutul Central de Statistică, *Statistica Agricolă a României. Inventarul agricol în anul 1945*, București, vol. V, Editura Institutului Central de Statistică, 1947, p. 14).

<sup>193</sup> Vezi Arh. St. Buzău, Fond Camera agricolă jud. Buzău, dosar 37/1943 ; Arh. St. Suceava, Fond Camera Agricolă jud. Suceava, dosar 126/1941 ; Arh. St. București, Fond Reforma agrară din 1921, Vechiul regat, Generale, dosar 13/1928—1944 ; 41/1923—1943 ; 274/1942—1944.

<sup>194</sup> Costin Murgescu, *op. cit.*, p. 101.

<sup>195</sup> Ion A. Antonescu, *op. cit.*, p. 9.

<sup>196</sup> Institutul Central de Statistică, *Statistica agricolă a României. Inventarul agricol în anul 1945*, vol. V, 1947, p. 18 ; vezi și Arh. St. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 1304/1943.

<sup>197</sup> Vezi „Argus” din 21.III.1943, 1.I.1944, 6.II.1944 și 20.V.1944 ; Ioan C. Vasiliu, *Agricultura noastră în primul an de război*, București, 1943, p. 3 ; A. D. Carabella, *Inzestrarea agriculturii*, în „Pagini agrare și sociale”, București, an. XIX (1942), nr. 11, noiembrie, p. 250—251.

acestea, numai 7.000 se aflau însă în stare de funcționare<sup>194</sup>. Comparativ cu deceniile anterioare, în anii războiului înzestrarea tehnică a agriculturii a cunoscut un ritm mai accentuat. Dacă în perioada 1931—1940 volumul anual al importului de mașini și unelte agricole era în medie de 3.827 tone pe an, în 1941—1942 el a crescut la 8.716 tone anual, la care se adăugau și cele 11.300 tone fabricate în țară<sup>195</sup>.

Volumul mare al inventarului achiziționat era dat, în special, de numărul ridicat al tractoarelor. Agricultorii români n-au putut cumpăra în anii războiului, calculat în medie anuală, numărul de pluguri ce le achiziționaseră în deceniul anterior. Numărul de pluguri cumpărat în medie în perioada războiului era de circa 15.000 de bucăți. Ele reprezentau doar 37% din media anilor 1930—1940. Pe de altă parte, chiar și această înzestrare rămânea relativă pentru motivul că agricultura pierduse un număr însemnat de animale de muncă și pentru că inventarul, folosit intens, fără a fi reparat la timp, a cunoscut un proces accentuat de degradare, care nu poate fi încă stabilit cu precizie.

În 1944 Ion A. Antonescu aprecia că agricultura României era deficitară cu 300.000 de pluguri, cifră ce reprezenta 30% față de totalul existent, 500.000—600.000 de grape sau 57% din totalul lor, 500.000 de cultivatoare, 400.000 de prășitoare mecanice, 30.000 de secerători, 7.000 mașini de treier și altele<sup>200</sup>.

În concluzie, după primul război mondial problema înzestrării agriculturii românești cu inventar modern a stat în atenția cercurilor guvernante din țara noastră. Ele au instituit un ansamblu de măsuri care să permită agricultorilor să cumpere mașini și unelte agricole. Dar conținutul măsurilor și modul lor de aplicare nu au dat rezultate satisfăcătoare.

Eforturile depuse de proprietarii agricoli au permis, în unele perioade și mai ales anumitor categorii de proprietari, să achiziționeze un inventar modern. Înzestrarea tehnică a agriculturii a rămas însă o problemă pentru mica proprietate apărută sau mărită prin reforma agrară din 1921.

Lipsa creditului, slaba rentabilitate a agriculturii, decalajul dintre prețurile produselor agricole și cele ale produselor industriale au fost tot atâtea piedici în calea înzestrării tehnice a micilor exploatați. Acest fapt a influențat în mod negativ asupra rezultatelor generale obținute de economia agricolă românească în perioada interbelică și, într-o anumită măsură, asupra gradului de dezvoltare a industriei naționale de unelte și de mașini agricole.

## L'INVENTAIRE AGRICOLE EN ROUMANIE ENTRE LES DEUX GUERRES MONDIALES

### RÉSUMÉ

Le problème de doter, entre les deux guerres mondiales, les exploitations agricoles en Roumanie de l'inventaire qui leur était nécessaire, a préoccupé constamment les spécialistes de l'agriculture ainsi que les gouvernements. Dans les années qui suivent la première guerre mondiale, l'utilisation des machines pour les travaux agricoles fut considérée comme un progrès indispensable.

Dans cette étude, les auteurs présentent la situation de l'inventaire agricole en Roumanie avant 1914. Les ravages de la première guerre mondiale ont presque complètement détruit le cheptel mort. C'est pourquoi, après le rétablissement de la paix, les gouvernements successifs prirent des mesures pour améliorer l'outillage

<sup>194</sup> Vezi Institutul Central de Statistică, *Statistica agricolă a României...*, vol. V, p. 15—16; Ion A. Antonescu, op. cit., p. 8—9; „Argus” din 2.X.1943.

<sup>195</sup> Vezi „Argus” din 2.X.1943.

<sup>200</sup> Ion A. Antonescu, op. cit., p. 8—9.



agricole. Les auteurs mettent en évidence les résultats obtenus. A la suite de la réforme agraire de 1921, des machines agricoles de plus en plus nombreuses furent acquises par les propriétaires fonciers, surtout par les grands propriétaires. Cependant la situation matérielle des paysans, leurs dépendances économiques à l'égard des grands propriétaires, l'aide insuffisante que l'Etat leur accorda, maintinrent une grande partie de la terre cultivable à un niveau technique très bas. La traction animale et l'outillage rudimentaire ne prédominaient chez les petits cultivateurs.

Des progrès techniques furent réalisés dans les grandes et moyennes exploitations. Les statistiques indiquent un notable accroissement de leur inventaire agricole dans la période qui suivit la première guerre mondiale. Notamment de 1927 à 1937, l'outillage agricole, vendu par les fabriques de Roumanie, tripla et de nombreuses machines agricoles furent acquises de l'étranger. Pourtant, l'inventaire agricole de la Roumanie n'a représenté à cette époque que 50% de l'inventaire nécessaire. Partout les petites exploitations paysannes n'ont possédé qu'un inventaire insuffisant. D'après le recensement de 1930, environ 30% de ces exploitations n'avaient pas de charrue; pour les propriétés rurales de 1,1 à 3 hectares qui représentaient 33,5% du nombre total des exploitations agricoles de la Roumanie, il n'y avait qu'une charrue pour trois exploitations; une herse pour quatre exploitations et un semoir pour 1850 exploitations.

Ni les grands propriétaires fonciers ne possédaient un inventaire suffisant, mais, au point de vue qualitatif, cet inventaire était supérieur à l'outillage rudimentaire des paysans et il était utilisé intensivement. En outre, les grands et moyens propriétaires et même de nombreux colons avaient acquis des machines agricoles modernes.

Les gouvernements roumains, surtout après que la grande crise économique des années 1930—1933 eut pris fin, ont manifesté le désir d'accorder leur aide aux cultivateurs pour mieux doter leurs exploitations. Les résultats ont été peu importants, si bien qu'à la veille de la seconde guerre mondiale le problème de l'inventaire agricole n'avait pas encore reçu de solution.

Après l'entrée en vigueur de l'accord économique germano-roumain de 1939 ont été importés en Roumanie des machines agricoles de provenance allemande. Mais aussitôt, c'est-à-dire en 1939—1940, la situation s'est aggravée à cause de la diminution considérable du cheptel.

Durant les années de la guerre de 1941—1944, les mesures appliquées par le régime de dictature militaire et fasciste ont complètement ruiné les paysans.

Ainsi quelque entre les deux guerres le problème de doter l'agriculture d'un meilleur inventaire ait été à l'ordre du jour en Roumanie, et quoique certains progrès aient été enregistrés, on n'a cependant pas abouti à une solution satisfaisante.